

Slika imigranata i imigracijskih procesa u hrvatskim medijima. Migranti u priložima Jutarnjeg i Večernjeg lista

---

Razum, Valentina

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:604142>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

Valentina Razum

**Slika imigranata i imigracijskih procesa u
hrvatskim medijima.
Migranti u priložima Jutarnjeg i Večernjeg lista**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA KOMUNIKOLOGIJU

Valentina Razum

**Slika imigranata i imigracijskih procesa u
hrvatskim medijima.**

Migranti u priložima Jutarnjeg i Večernjeg lista

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Danijel Labaš

Zagreb, 2017.

Sadržaj:

Sažetak	1
Abstract	2
1. Uvod	3
2. Terorizam	5
2.1. Napad na Svjetski trgovački centar (WTC)	8
2.2. Islamska država	9
3. Migracije	12
3.1. Izbjeglička „kriza“	14
3.2. Medijska manipulacija	16
3.3. Medijski prikaz islama	18
3.4. Mediji – oruđe terorizma?	20
4. Metodologija i cilj istraživanja	23
4.1. Istraživačka hipoteza	24
4.2. Analiza sadržaja kao metoda istraživanja	24
5. Rezultati istraživanja	24
6. Zaključak	32
7. Popis literature	34

Sažetak

Nakon terorističkog napada na Svjetski trgovački centar, javnost je postala svjesnija postojanja terorizma, njegovih razmjera, posljedica i učinaka zahvaljujući upravo medijima. I prije tog napada terorizam je postojao, no odjek u medijima je bio toliki da je strah javnosti porastao. Mediji su izvještavali o napadu do najsitnijih i najstrašnijih detalja. Povećan strah od terorizma pokazatelj je kako su mediji u stanju utjecati na stavove i mišljenja građana. Terorizam nije nestao, on je i dalje prisutan, a trenutno je u medijima aktualna teroristička organizacija IS. Samoprovzana Islamska država na prostorima afričkih zemalja pokušava se širiti brutalnim napadima i ubojstvima. To je izazvalo bijeg tamošnjeg stanovništva u Europu i veliki imigracijski val. Tisuće ilegalnih imigranata stiglo je u kratkom roku i dijelom naišlo na diskriminaciju od strane Europljana. Strah od novih terorističkih napada prisutan je u cijeloj Europi, čemu su pridonijeli i mediji koji su povezivali imigrantsku krizu s terorizmom. U ovom ćemo radu prikazati i analizirati kako su hrvatski mediji, točnije Jutarnji i Večernji list izvještavali o imigrantima i terorizmu. Analiza sadržaja Jutarnjeg i Večernjeg lista od 1. srpnja do 31. kolovoza 2015. godine pokazat će jesu li mediji negativno ili pozitivno prikazivali imigrante i, ako je izvještavanje bilo negativno samim time povećavali strah od terorizma.

Abstract

After the terrorist attack on the World Trade Center, public have become more aware of the existence of terrorism, it's proportions, consequences and effects – thanks to media. Before that attack, terrorism had existed but the amount of media attention was so high that public fear had increased. Media were reporting about the attack into the smallest and the scariest details. Increased fear of terrorism is the indicator about how media can influence on the belief and the view of citizens. Terrorism didn't disappeared, it is still present, and in the media, current topic is the terrorist organization IS. Self-proclaimed Islamic State is trying to expand in african countries with brutal attacks and killing. It has caused the escape of local population in Europe and the big immigration wave. Thousands of illegal immigrants had come in short term and encountered discrimination from the part of Europeans. The fear of the new terroristic attacks is present in the whole Europe, and the cause of it are media which were connecting immigration crises with the terrorism. We will show with the method of content analysis how were croation media, Jutarnji and Večernji list, reporting about immigrants and terrorism.

Analysis of Jutarnji and Večernji list form 1 of july until 31 of august 2015 year will show did the media represented the immigrants negative or positive, and did they increased public fear of terrorism.

1. Uvod

Hrvatski su mediji detaljno pratili aktualni imigracijski proces koji se intenzivnije odvija u Europi od 2015. godine. Ljudi napuštaju svoje domove, gube sve što su gradili cijeli svoj život bježeći iz zemalja u kojima im je onemogućen redoviti obiteljski i društveni život. U potrazi za sigurnošću i boljim životom dolaze u Europu u velikom broju. No, s obzirom da su to većinom osobe iz muslimanskih zemalja, pojavio se veliki strah javnosti od mogućih terorističkih napada. Strah nije bio neopravdan, jer su se napadi islamskih fundamentalista ranijedoista i događali, a ono čime ćemo se mi baviti način je na koji hrvatski tiskani mediji prikazuju imigrante, odnosno kako su ih prikazivali u srpnju i kolovozu 2015. godine.

Mediji su tvorcima mišljenja i stavova javnosti i zato je vrlo bitno na koji način i koje informacije nam „serviraju“. Jesu li u fokusu vijesti i informacije o samim migrantima, njihovim zemljama, ratnim i ekonomskim okolnostima zbog kojih su prisiljeni na migraciju, ili pak o mogućim terorističkim napadima, fizički napadi i silovanja, porast nezaposlenosti? Upravo vijesti navedene uz posljednje moguće događaje bude strah javnosti.

Naime, zbog porasta terorizma u svijetu kojega na svoj način označava rušenje Svjetskog trgovačkog centra u New Yorku 11. rujna 2001. godine, kontinuirani rat u Afganistanu i Iraku, novi rat u Siriji i drugim muslimanskim zemljama, nastajanje takozvane „Islamske države“, ali i teške gospodarske prilike u okolnim zemljama, milijune ljudi prisilile su na migraciju i napuštanje svojih domova i domovina. Istodobno se u javnome mnijenju u zapadnim zemljama javlja i strah od širenja terorizma, te se u percepciji javnosti imigrante iz tih zemalja nerijetko smatra teroristima ili potencijalno opasnim, čemu pridonose i medijski izvještaji.

Ovdje nije riječ samo o pukim nagađanjima, pa su migracije i njihove opasnosti bile predmetom istraživanja mnogih znanstvenika i istraživača. Tako Evans i Newnham još 1998. govore o utjecaju migracija na sigurnost: „Imigracije također mogu prouzročiti sigurnosne probleme u zemljama useljenja, posebno u slučajevima u kojima su kulturološke i ideološke razlike između zemlje domaćina i zemlje odakle imigranti dolaze velike“ (prema: Kuntić, 2014:77).

Vođeni takvim razmišljanjem, u radu ćemo istražiti, otkriti i analizirati kako hrvatski mediji prikazuju izbjeglice: prevladava li o njima pozitivna slika, ili ih se prikazuje kao potencijalnu prijetnju, pa čak i teroriste.

U prvom dijelu rada prikazat ćemo i analizirati teorijske postavke kako bismo pojasnili terorizam i Islamsku državu. Zatim ćemo definirati migracije i prikazati trenutnu izbjegličku

krizu i njen odjek u medijima te objasniti na koji način mediji manipuliraju stavovima javnosti i na koji način teroristi mogu manipulirati medijima u svrhu svoje propagande. U nastavku rada objasniti ćemo ciljeve rada i hipoteze te prikazati i objasniti metodologiju kojom ćemo se koristiti u istraživanju, posebno analizu sadržaja. Njome ćemo pokušati dokazati ili ćemo opovrgnuti postavljene hipoteze da su Večernji list i Jutarnji list kroz dva mjeseca – srpanj i kolovoz 2015. godine – imigrante prikazivali u negativnom „svjetlu“ te na taj način širili strah u javnosti.

2. Terorizam

Sukoba i ratova u svijetu je oduvijek bilo no uz prisutnost medija, strah javnosti je povećan. Tako je i s terorizmom. Napad na Svjetski trgovački centar u New Yorku 11. rujna 2001. izazvao je burne reakcije javnosti, odnosno tome su pridonijeli mediji koji su detaljno izvještavali o napadu. Od tada je javnost pobliže upoznata s terorizmom – pojmom koji ima više definicija. Dario Kuntić (2014:74) objašnjava da je teško definirati terorizam zbog više razloga. Prema njemu, teško je razlučiti granicu između opravdanog otpora državi i terorizma. Također, nastavlja da problem leži u perspektivama pojedinaca navodeći izjavu: „Jednom terorist, drugom borac za slobodu.“ Unatoč tim problemima, mnogi su pokušali definirati terorizam pa ga Bruce Hoffman definira kao „namjerno stvaranje i iskorištavanje straha s pomoću nasilja ili prijetnje nasiljem radi političke promjene“ (prema: Kuntić, 2014:75). Autor nastavlja s definicijom Paula Wilkinsona koji je još 2002. dao opširniju definiciju te smatra:

... da je terorizam sustavna uporaba zastrašivanja u svrhu prisile, obično u službi političkih ciljeva. Koristi se da bi se stvorila i iskoristila atmosfera straha u većoj ciljanoj grupi od samih žrtava nasilja, da se promovira neko načelo, kao i da se meta natjera na pristanak na terorističke zahtjeve. Terorizam može biti uporabljen samostalno ili kao dio nekoga većeg nekonvencionalnog rata. Njime se mogu koristiti očajne i slabe manjine, države kao oruđe unutrašnje ili vanjske politike ili zaraćene strane kao prateće sredstvo u svim tipovima i fazama ratovanja. Zajedničko je svojstvo da se ubijaju ili ranjavaju nedužni civili, katkad stranci koji ne znaju ništa o političkim problemima terorista. (prema: Kuntić, 2014:75)

U biti, obje definicije zaključuju da je terorizam nasilje povezano s nekim političkim ciljevima. Treću definiciju koju Kuntić koristi jest definicija Christophera C. Harmona: „Terorizam je namjerno i sustavno ubijanje, sakaćenje i ugrožavanje nevinih kako bi se u njih utjerao strah radi neke političke svrhe“(prema: Kuntić, 2014:76). Upravo je taj strah koji terorizam izaziva problem – ubije se jedna osoba kako bi se prestrašilo mnoge i na taj način došlo do određenog cilja. Primjer te tvrdnje jest slučaj poznat javnosti iz 2015. godine kada je ubijen Tomislav Salopek – hrvatski geodetski tehničar koji je radio u Egiptu. Salopek je pogubljen da bi njegovi ubojice, džihadisti, postigli određeni cilj. Njihova poruka javnosti je bila da će biti ubijen svatko tko pokuša onemogućiti njihovo stvaranje Islamske države. Na taj način su preplašili javnost. Pavle Kalinić (2003:40) tvrdi da se treba razlikovati teroriste i kriminalce objašnjavajući da i jedni i drugi mogu počinuti isti zločin no upravo je cilj taj koji ih razlikuje. Teroristi imaju politički cilj, dok kriminalci većinom imaju materijalne ciljeve.

Dario Kuntić (2014:76) navodi podjelu oblika terorizma na pet skupina:

Prvoj skupini pripadaju ideološki teroristi koji teže nasilnom prevratu postojećega društveno-političkog poretka prema krajnje lijevom ili desnom modelu. U drugom je slučaju riječ o pripadnicima etničkih manjina koje zahtijevaju političko samoodređenje. Treće mjesto zauzimaju teroristi koji žele promijeniti određenu politiku unutar društva, a okupljaju nasilne grupe koje se, primjerice, bore za zaštitu okoliša ili se protive pobačaju. Četvrta skupina

obuhvaća religijsko-političke teroriste koji nasilje smatraju svetim ratom radi ispunjavanja onoga što vide kao božansku volju. Naposljetku se mora spomenuti i državni terorizam koji se javlja kada država potkopava političke poretke u inozemstvu.

No danas, kada se govori o pojmu terorizma, smatra se da je riječ o skupini ljudi koji nasiljem pokušavaju utjerati strah „u kosti“ javnosti zbog nekih svojih ciljeva koji su većinom politički, dodatno pojašnjava Kuntić.

Zato često stradavaju nevini ljudi koji nemaju veze s političkim ciljevima i terorističkim organizacijama. Napadi su najčešće izvršeni na mjestima na kojima se okuplja veći broj ljudi jer što više ljudi ubiju, više ljudi i zastraše. Autor Christopher C. Harmon (2002:86) opisuje kako su teroristi utjerali strah Europljanima:

Mnoge terorističke skupine u Zapadnoj Europi pokazale su svoje shvaćanje ekonomskoga učinka što mogu izvršiti u napadnutoj zemlji mješavinom straha, međunarodnoga publiciteta i štete po imovinu u turističkim odredištima. Terorističke skupine napadale su hotele, kuće na plažama i urede zrakoplovnih i turističkih agencija na Korzici koja, slično kao i grčki otoci, privlači turiste suncem, morem, pijeskom i udaljenošću od gradske vreve. Napadi na te objekte uzrokuju znatnu štetu i iskazuju političke težnje.

Pavle Kalinić (2003:41) dodatno razlikuje politički i sveti terorizam. Kada je riječ o „svetom“ terorizmu kako ga naziva Kalinić, onda je taj čin religijski motiviran i teroristima opravdan, jer oni ne smatraju ubijanje grijehom već putem prema nekom boljem životu.

Dakle, definicija, oblika i gledišta na terorizam ima mnogo, no prema svemu navedenom možemo zaključiti da je to oblik nasilja – ubojstva, mučenja, otimanja – u svrhu postizanja određenog cilja i čije žrtve nisu određene nekom karakteristikom većinom, nego to bivaju slučajni i nevini ljudi koji nemaju veze s terorističkom organizacijom i njihovim ciljevima.

„Osnovne karakteristike međunarodnog terorizma danas se mogu razvrstati na: organiziranost, tajnost u planiranju, visoka stručnost, simbolička primjena, nepredvidivost i upotreba nasilja u propagandnim aktivnostima“ (Jazić, 2010:117). Autor objašnjava da su teroristi organizirani određenim hijerarhijama unutar skupine, a da im je struktura horizontalna ili vertikalna. U horizontalnim strukturama postoji više grupa te su svi jednaki, nema podijeljenosti na nadređene i podređene. U vertikalnima je pak suprotno, ovdje postoji hijerarhija i nadređenatijela ili pojedinci. Druga karakteristika u činjenici je da su teroristi odvojeni od javnosti kako bi zaštitili svoje planove i ciljeve te tajno djeluju da im provedba planova ne bi bila onemogućena. Također, to dokazuje da pomno istražuju i organiziraju svoje planove te da njihovi napadi nikada nisu slučajni. Isto tako, visoka stručnost pokazuje da ulažu veliki trud i da u svom planiranju koriste stručne, educirane ljude koji imaju sposobnosti izvršiti njihove ciljeve. Simbolička primjena je karakteristika koju smo već spomenuli, odnosno znači da su njihovi napadi simbolički, nose neku poruku koju ubijanjem

nedužnih ljudi žele prenijeti javnosti. Nepredvidivost je veliki problem u zaustavljanju terorističkih napada jer, unatoč njihovim najavama koga i gdje će napasti, nemamo odgovor kada će to biti. Teroristima je nepredvidivost važna karakteristika jer im omogućuje neometane napade. Upotrebu nasilja smo već objasnili ističući da je njima nasilje sredstvo kojim žele doći do cilja.

U današnje doba, terorističke organizacije vrlo se lako šire i promoviraju svoje stavove i gledišta putem medija, a pogotovo interneta, te tako na jednostavan način pronalaze nove članove. Mathieu Guidère (2012:9) opisuje novi „oblik“ terorizma, a to su, kako ih autor naziva, teroristi samotnjaci. Upravo je zbog razvoja interneta, konkretnije ističe autor, razvoja weba 2.0, došlo do jednostavnog širenja nasilnih sadržaja među teroristima. Simpatizeri džihadističkog sadržaja često ga preuzimaju i pregledavaju, ali ni to nije temeljni problem, već je problem što ih taj sadržaj potiče da sami učine nasilje u ime džihada (Guidère, 2012:11).

No, njihovom širenju također pomaže i olakšano putovanje. U današnje doba jednostavno je doći s jednog kraja svijeta na drugi i to na više načina. Kuntić objašnjava da je teroristima „razvoj cestovne, prometne i zrakoplovne mreže omogućio brzo kretanje među državama, a sve veća liberalizacija tržišta omogućila je razmjenu dobara i usluga korisnih za širenje sveobuhvatne terorističke kampanje“. Autor pojašnjava da teroristi iskorištavaju sve prednosti mobilnosti i razvoja prometa kako bi se sami širili i neometano dolazili do oružja, financija i ostalog što im je potrebno za vlastiti razvoj. Također im je ukidanje granica unutar Europske unije pomoglo za navedene ciljeve.

Globalna džihadistička mreža koja okuplja al-Qaidu i niz drugih terorističkih skupina i pojedinaca pokazala se izrazito uspješnom u iskorištavanju globalizacijskih tekovina, odnosno u prijevozu operativaca, vrbovanju regruta, osiguravanju novca, uspostavi kampova za obuku, pronalaženju utočišta, stjecanju borbenog iskustva na terenu i, u konačnici, širenju terora na globalnoj razini. (Kuntić, 2014:80)

Zbog ratnih situacija u muslimanskim zemljama u Africi, većina stanovništva bježi iz država u potrazi za boljim životom, a među njima se „kamufliraju“ i teroristi te i na taj način dolaze u druge države u kojima počinu zločine. Oni ne samo da ubijaju već često i počinu samoubojstvo kako bi ubili što veći broj ljudi. Pavle Kalinić (2003:45) to potvrđuje pišući: „Suvremeni islamski terorist ne postavlja bombu – on je bomba. Ne ispaljuje projektil – on je sam projektil“, te nadalje objašnjava da do samoubojstva dolazi zato što islamisti nemaju samo vjerovanje da Bog postoji, već su oni sigurni u njegovo postojanje.

Koliko često se događaju takvi napadi opisuje tvrdnja Silvine Marić (2012:95): „Gotovo da nema dana da se u svijetu ne dogodi nekoliko samoubilačkih napada...“

Najpoznatiji primjer je napad na Svjetski trgovački centar kada su se teroristi avionom zabilili u WTC ubivši sebe s ciljem ubojstva drugih.

2. 1. Napad na Svjetski trgovački centar (WTC)

Najpoznatiji teroristički napad bio je onaj na Svjetski trgovački centar u New Yorku. Teroristi su 11. rujna 2001. godine oteli četiri američka putnička zrakoplova. Napadi su započeli kada se prvi zrakoplov American Airlinesa na letu 11 zabilio u sjeverni toranj WTC-a. Nedugo nakon njega, drugi zrakoplov na letu 175 zabilio se u južni toranj. Treći na letu 77 zabilio se u Pentagon, a četvrti na letu 93 nije uspio izvršiti svoju misiju te se srušio u Pennsylvaniji. U izvještaju američke vlade (911 report) detaljno su opisana sva četiri napada i što se događalo tijekom letova. U napad je bilo uključeno ukupno terorista, po pet u prva tri zrakoplova i četiri terorista u zadnjem, na letu 93. Što se točno događalo tijekom letova, nije poznato jer su svi putnici i članovi posade zrakoplova poginuli. No, u izvještaju su objasnili razvoj događaja na temelju poziva putnika koji su zvali svoju obitelj i govorili što se događa. Tako saznajemo da su teroristi bili naoružani isključivo noževima, vatrenog oružja nije bilo, a putnicima su obznaneli da imaju bombe sa sobom kako bi ih natjerali da ostanu mirni. Nakon što je izvršen prvi teroristički napad na sjeverni toranj Svjetskog trgovačkog centra, nije se pretpostavljalo da je riječ o terorizmu, već da je došlo do slučajne nesreće. Večernji list je 2014. godine objavio razgovor tadašnjeg američkog predsjednika Georgea W. Busha i zamjenika direktora CIA-e Michaela Morella:

U trenucima dok je prvi neboder WTC-a gorio, predsjednik se vozio prema osnovnoj školi Booker u Sarasoti. Na mobitel ga je nazvao tajnik Bijele kuće i priopćio mu vijest.

– Bush se okrenuo prema meni i pitao: „Michael, znaš li nešto o tome?“ Rekao sam mu da ne znam i dodao kako se nadam da je riječ o nesretnom slučaju, a ne o terorizmu – prepričava Morell.

Dok je Bush sjedio u razredu s prvašićima, prišao mu je Morell i priopćio vijest o drugom napadu. Sada je postalo jasno da su SAD napali teroristi. Bushovo se lice, piše u izvješću Morell, zamrzlo. (preuzeto sa: <https://www.vecernji.hr/vijesti/bush-uoci-napadana-blizance-ima-li-neceg-zanimljivog-962448>)

Sedamnaest minuta nakon prvog zrakoplova, drugi se zaletio u južni toranj Centra i tada je svima postalo jasno da je riječ o terorističkom napadu. Nije prošlo ni sat vremena, a treći zrakoplov se zaletio u Pentagon. U zadnjem, četvrtom zrakoplovu, putnici su kontaktirali telefonski s obiteljima kada su teroristi zaprijetili te su ih obitelji informirale o ostalim uspješno obavljenim napadima. Putnici su se odlučili suprotstaviti teroristima kako bi pokušali spasiti svoje živote, no nisu uspjeli u tome. U izvještaju američke vlade piše da su na

snimkama iz kokpita zrakoplova slušali razgovor terorista i prema tome zaključili da su teroristi srušili zrakoplov prije svog cilja, upravo zbog straha da će ih putnici zaustaviti. Tako je zrakoplov srušen u Pennsylvaniji, prije nego što je došao blizu Washingtona.

Napade je izvršila teroristička skupina Al-Quaida s tadašnjim vođom Osamom bin Ladenom. Al-Quaida je teroristička skupina koju su osnovali islamski borci s ciljem rušenja s vlasti svih režima koji po njima nisu dovoljno islamski te stvoriti panislamski kalifat (Kalinić, 2003:75).

U nijednom zrakoplovu nije bilo preživjelih, a osim njih, stradalo je i tisuće nedužnih civila koji su se tada nalazili u Svjetskom trgovačkom centru i u Pentagonu.

Iako to nije bio prvi teroristički napad u povijesti, svakako jest jedan od najvećih i najupečatljivijih. Novinari tada nisu imali mnogo iskustva s takvim vijestima, odnosno s tako razornim terorističkim napadima, pa stoga većina nije znala kako i što izvijestiti. Televizijske postaje prenosile su snimke rušenja zgrada, fotografije unesrećenih, fotografije na kojima žrtve skaču iz gorućih zgrada čineći samoubojstvo. Senzacionalističko izvještavanje, nepredvidivost terorista, zaoštavanje odnosa SAD-a s Al-Quaidom nakon rušenja WTC-a doveli su do pojačanog straha javnosti od novih napada.

Napad na Sjedinjene Američke Države 11. rujna 2001. godine je pokazao svu snagu terorizma i njegov globalni domet. Većina zemalja od tada živi u strahu za vlastitu sigurnost, jer napad na svjetsku velesilu kao što su Sjedinjene Američke Države je i manje utjecajne zemlje doveo u nezavidan položaj, jer su se u strahu pred terorističkim napadima okrenuli borbi protiv terorizma koja ponekad i sama prerasta u terorizam. (Marić, 2012:94)

2.2. Islamska država

ISIS, ISIL, IS ili Islamska država vuče svoje korijene još iz 2004. godine, a osnovao ju je Abu Musab al-Zarqawi. Tada još nije bila osnovana država, već organizacija koja se u početku zvala Al-Tevhid al Džihad i djelovala s poznatom terorističkom organizacijom Al-Quaidom, piše Loreta Napoleoni (2015:7). Svoj današnji naziv dobila je 2014., prije osvajanja Mosula, drugog najvećeg grada Iraka. Tadašnji vođa Abu Bakr al-Baghdadi odlučio je preimenovati ISIS ili ISIL (Islamska Država u Iraku i al-Šamu – Levantu) u IS – Islamska Država. Razlog preimenovanja je bio to što nije želio da IS bude prostorno ograničen, piše Andrew Hosken (2015:2). Njegov cilj je isti kao i onaj osnivača ISIS-a: „Ponovno stvoriti Bagdaski kalifat pomoću osvajačkog rata protiv neprijatelja koji se nalaze u neposrednoj blizini – korumpirane, oligarhijske elite što je vladala Sirijom i Irakom – protiv šijita“ (Napoleoni, 2015:30). Kalifat je upravna jedinica kojoj je na čelu kalif – nositelj najviše

svjetovne i duhovne vlasti u arapskim zemljama, nasljednik Muhamedov, piše Hrvatski jezični portal. Napoleoni još dodaje da je kalif „titula vrhovnog muslimanskog civilnog i vjerskog vladara koji štiti integritet države i vjere“ (2015:131). U tom kalifatu su vrlo stroga pravila i svi moraju prihvatiti salafizam, za one koji ga ne prihvate, u kalifatu nema mjesta tvrdi autorica (Napoleoni, 2015:37). Salafizam autorica definira kao „sektu u islamu koja se zalaže za strogo, doslovno pridržavanje načela islama... često se povezuje sa džihadom“ (2015:134).

Džihad je arapska riječ za borbu i precizniji prijevod značenja u smislu vjerske doktrine bio bi borba na Alahovom putu. Dva su aspekta džihada: veliki džihad, borba da se prevladavaju putene žudnje i zle sklonosti, i mali džihad, oružana borba islama od agresora. Izraz koriste razne oružane grupe u svojim nasilnim sukobima sa Zapadom... (Napoleoni, 2015:126)

Prema podjeli džihada, možemo zaključiti da islamska država „provodi“ mali džihad, odnosno neistomišljenike smatra agresorima koji stoje na putu njihova osnivanja kalifata pa se stoga bore protiv njih. Islamska država je zapravo oblik države koji se naziva paradržava.

Privatizirajući terorizam, Islamska je država otkrila da je model paradržave savršeno sredstvo za postizanje ambicioznog cilja izgradnje nacije ponovnim stvaranjem kalifata. Paradržava može biti mala kao predgrađe ili velika kao prava država. Paradržavu je jednostavno izgraditi i održavati, jer političke integracije gotovo nikad nema. Idealno zemljište nalazi se u ratom uništenim enklavama gdje se cijela infrastruktura urušila, a politička vlast je nestala. Vladari monopoliziraju političku moć i moraju dobiti demokratski konsenzus. Pri sastavljanju paradržave, dakle, ekonomija je pretpostavljena politici. Paradržava ima još i tu dodatnu prednost što se njome jeftino upravlja, jer joj je ekonomska sfera ograničena ratnom ekonomijom i privatizacijom straha. Civilni troškovi su minimalni, a stanovništvu treba osigurati samo ono najnužnije. (Napoleoni, 2015:51)

Prema navedenom, jasno je da je Islamska država odabrala oblik paradržave s obzirom da nema mnogo financijskih izdataka, održavanje je jednostavno i nema političke vlasti. Dakle, svi ovi aspekti odgovaraju Islamskoj državi.

Svoj cilj stvaranja kalifata Baghdadi je ostvario tada kada je preimenovao „državu“ u IS i proglasio sam sebe kalifom Islamske države (Hosken, 2015:2). No, cilj nije u potpunosti bio ostvaren jer je Baghdadi zamislio da se IS proteže od Pirineja do Indonezije. Za takav pothvat i općenito „akcije“ terorističke organizacije, potreban je novac. Zato svoju organizaciju financira na više načina, objašnjava Hosken (2015:5). Islamska je država u svome širenju uspjela zauzeti mnoga područja naftnih izvora i graničnih dijelova, što im omogućuje krijumčarenje nafte na čemu zarađuju novac. Osim takvog kriminala, bave se pljačkanjem banaka te su optuženi da su u Mosulu ukrali 425 milijuna dolara iz banke. „Velike prihode kalifatu su donijele i otkupnine za otete strance, prodaja antikviteta, iznuđivanje i oporezivanje ljudi na njihovim teritorijima, što je samo pridonosilo njegovu širenju i teroru“ (Hosken, 2015:5). Zbog toga Michael Weiss i Hassan Hassan tvrde da ISIS

nije samo teroristička organizacije nego je i „mafija vješta u iskorištavanju desetljećima starih transnacionalnih sivih tržišta za krijumčarenje nafte i naoružanja“ (2015:11).

Osim organiziranog kriminala, IS-ovci su brutalni i u drugim zločinima koje čine. Javnosti je poznato da svojim neprijateljima ili čak i slučajnim žrtvama odrubljuju glave i sve to prenose videosnimkama. Također su žive spaljivali pilote, kamenovali žene te bacali sa zgrada ljude homoseksualne orijentacije. Svi koji se ne slažu s njima i salafizmom bit će kažnjeni. Kojih se sve strogih pravila ljudi moraju pridržavati govori Barry Abdul Lattif:

ISIS je uveo šerijatski zakon, prisiljavajući žene da nose ono što je nazvao „daišovskom odjećom“ – niqab ili potpuno pokrivanje glave i lica. Zabranili su frizerske usluge. Brijanje brade također je zabranjeno. Sada nijedna žena nije mogla napustiti kuću bez muške pratnje. Nema pušenja, nema šiše ili hookah (lokalni naziv), nema igranja karata. Civilima su učinili sve što je loše. Prisiljavaju ljude da idu u džamiju na molitve, da zatvore svoje poslovne objekte. Nitko ne smije hodati ulicom tijekom molitava. Oteli su gotovo sve koji su radili u centrima za pomoć. Prije otprilike mjesec dana (studen 2014.) zatvorili su školu. Ako se sada želite obrazovati, morate ići u Daišovu školu u džamiji. (prema: Hassan i Weiss, 2015:278-279)

Sve ovo što navodi Lattif dokaz je da Islamska država nikome ne dopušta slobodu i nitko nema svoja prava. Podređeni su isključivo svom kalifu. Upravo zato mnogi ljudi bježe iz zemalja u kojima IS „divlja“, tj. napada i ubija, pokušavajući spasiti svoje i živote svojih obitelji. Opasnost unutar Islamske države, ali i predviđanja njene budućnosti opisuje Hosken riječima:

Pisanje definitivnog prikaza ove Islamske države, Bagdadijeva „kalifata“, ima dojam kao da gradite kuću na temeljima od želea. Samo je rijetkim izvjestiteljima dopušten ulazak u kalifat kako bi opisali što ondje vide, a čak im i tada IS pozorno prati svaki korak. Kipuća žestina koje je ispočetka podržavala zapanjujuće širenje kalifata mogla bi naposljetku prouzročiti njegovu propast; „država“ bi se mogla iznenada urušiti pod navalom kopnenih i zračnih napada globalne koalicije. Ali mogla bi i proširiti teritorij na načine koje je nemoguće predvidjeti. Grupa je uvijek znala iznenaditi svijet i malo je onih koji sa sigurnošću mogu reći što će se sljedeće dogoditi. Međutim većina vlada i stručnjaka ne misli da će IS tako skoro nestati i slažu se da će takav agresivan i netrpeljiv oblik islama biti iznimno teško iskorijeniti. (2015:167)

Hosken nema baš pozitivna predviđanja što se tiče budućnosti IS-a jer tvrdi da, ako će i biti iskorijenjena, bit će to teško. S obzirom da su zatvoreni za medije i javnost, ne može se reći što se točno trenutno događa u IS-u. Navodno je vođa Abu Bakr al-Baghdadi poginuo u zračnom napadu u siječnju 2017, prenose svjetski mediji, no američka vlada to nije potvrdila sa sigurnošću. Bez obzira na njega, teroristička organizacija IS još uvijek aktivno djeluje i ustraje na svojim ciljevima.

3. Migracije

Migracije stanovništva svijeta nisu neka nova pojava. Od kada je ljudi, od tada je i migracija. Prisjetimo se samo nomada i njihovog načina života. Naravno da se tada nisu zvale migracijama, ali, zapravo su to i bile. Ljudi su se premještali, selili s mjesta na mjesto u potrazi za boljim načinom života. Definicija migracija ima mnogo, a najjednostavniju daje Baker: „Migracija je čin seljenja iz jedne prostorne jedinice u drugu“ (prema: Mesić, 2002:244). Alica Wertheimer-Baletić (1999:281) drugim riječima piše da „migracija stanovništva označava prvenstveno prostornu pokretljivost, odnosno prostornu mobilnost stanovništva.“ Kratko i jasno, no migracije ljudi su mnogo složeniji proces nego što su ove definicije. Osim što ima više definicija, za razumijevanje migracije bitna je njena podjela, tipologija i karakteristike. Bitna pitanja koja se ovdje javljaju jesu: gdje se ljudi sele, zašto i na koliko dugo?

Wertheimer-Baletić (1999:282) ističe da je za definiranje migracije važno seli li se osoba iz mjesta rođenja u drugo mjesto samo kratko (zbog određenog razloga kao što je studiranje, odmor i slično) s ciljem povratka u rodno mjesto ili seli li se osoba trajno na drugo mjesto. Pritom objašnjava da prvi slučaj ne smatramo migracijom već se pojedinac treba trajno preseliti u drugi grad/državu da bi ga se smatralo migrantom.

„Prema definiciji Ujedinjenih naroda međunarodni migrant je osoba koja deklarira svoju namjeru ostanka na mjestu preseljenja godinu dana ili dulje. Taj podatak uglavnom počiva na evidentiranim promjenama boravišta (*residence*). Međutim, boravište može biti privremeno ili trajno, ili nešto između; pojedinac može imati više od jedno boravište ili, niti jedno“ (prema: Mesić, 2002:79). Prema ovoj definiciji migranta, vidljivo je da se ne slaže s definicijom autorice Wertheimer-Baletić zbog primjera studiranja koji je dala. Student može ići u drugu državu studirati na godinu ili više, što bi prema definiciji Ujedinjenih naroda značilo da je migrant. Dakle, vidljivo je koliko je migraciju kao pojam složeno definirati. Milan Mesić (2002:78) navodi podjelu migranata na: „a) migranti iz bivših kolonija, sa ili bez državljanstva zemlje domaćina, b) migranti (repatrijanti) iste nacionalnosti ili etničke afilijacije koji se „vraćaju“ u postojbinu svojih predaka, c) migrantski radnici i njihova rodbina, d) konvencijske izbjeglice i *de facto* izbjeglice i njihova rodbina, e) drugi migranti.“ Za bolje razumijevanje migracija treba ih znati razlikovati, odnosno znati koji tipovi migracija postoje, što je vrlo jasno i jednostavno sročila Alica Wertheimer-Baletić:

1. prema kriteriju državnih granica razlikujemo:

a) vanjske migracije, koje prema teritorijalnom dometu mogu biti: (a1) kontinentalne (unutarkontinentalne/intrakontinentalne), (a2) međukontinentalne (interkontinentalne);

- b) unutarnje migracije, koje, prema teritorijalnom dometu, mogu biti lokalne (mjesne i općinske), a prema kriteriju obilježja naselja: migracije selo-grad, grad-selo, grad-grad, selo-selo;
- 2. prema kriteriju vremena (trajanja) migracije razlikujemo:
  - a) definitivne (konačne) migracije;
  - b) privremene u širem smislu, koje mogu biti: (b1) privremene u užem smislu, (b2) sezonske, (b3) dnevne migracije;
- 3. prema kriteriju uzroka (motiva) migracije razlikujemo:
  - a) ekonomske migracije;
  - b) neekonomske migracije;
- 4. prema kriteriju voljnosti razlikujemo:
  - a) dobrovoljne migracije;
  - b) prisilne migracije;
- 5. prema kriteriju organiziranosti migracije razlikujemo:
  - a) organizirane migracije;
  - b) neorganizirane (spontane) migracije. (Wertheimer-Baletić, 1999:300-301)

Osim ove vrlo detaljne podjele, važno je istaknuti zašto ljudi migriraju što je objasnio Charles Tilly pišući o tri čimbenika koja su odlučujuća za tijekove migracija: „1) mijenjanje geografske raspodjele mogućnosti zaposlenja; 2) demografska neravnoteža – promjene regionalnih razlika u prirodnom prirastu; i 3) djelovanje i politike nacionalnih država, tj. pokretanje ratova, istjerivanje ili preseljavanje određenih etničkih grupa, kontroliranje migracija“ (prema: Mesić, 2002:29).

Vrsta migracije koja je najučestalija u današnje vrijeme je ona poznata pod nazivom „odljev mozgova“ ili „odljev stručnjaka“. Najjednostavnije rečeno, stručnjaci koji su obrazovani sele se u mjesta gdje mogu pronaći neki bolji posao. Na taj način, „rodna“ zemlja pojedinog stručnjaka gubi visokoobrazovanu radnu snagu i od tuda naziv „odljev mozgova“. Wertheimer-Baletić (1999:309) o odljevu stručnjaka piše: „Migracija visokoobrazovanih kadrova određenih pretežno tehničkim zanimanja, uglavnom iz slabije razvijenih u razvijene zemlje, naziva se u literaturi 'odljev mozgova', 'odljev pameti', 'braindrain'.“ To je problem za slabije razvijene zemlje jer su njima, upravo za vlastiti razvitak, potrebni visokoobrazovani stručnjaci. No te zemlje često nemaju prihoda kojim bi privukli stručnjake da ostanu pa se događa da razvijene zemlje „otmu“ stručnjake boljim ponudama i uvjetima i tako još više pridonese vlastitom razvoju. Mesić u svom članku iznosi primjere razvijenijih zemalja koje su privukle stručnjake:

U Britaniji, primjerice, čak 85 posto radnih dozvola koje je izdala vlada u kasnim osamdesetima odnosilo se na stručnjake i menadžere, a dvije trećine svih zaposlenih imigranata spadalo je u tu kategoriju. Kanada ima razrađen sustav koji dodaje »bodove« za obrazovanje i kvalifikaciju potencijalnih useljenika. Od 205.000 planiranih ulaznih viza za 1997., 113.000 je bilo namijenjeno za kvalificirane ili poslovne kategorije. Sličnu politiku imigracije ima i Australija. Za 1998./99. planirano je više od polovine imigranata „kvalificirane struje“. (Mesić, 2002:15)

No, takve migracije imaju i za posljedicu potražnju niskoobrazovane radne snage. Često razvijene zemlje traže i niskoobrazovane ljude kojima ponude bolje uvjete nego njihova

domovina, a plate ih manje nego što bi platili svoje domaće radnike za isti posao. Time su opet razvijene zemlje na dobitku. Saskia Sassen to objašnjava jednostavnim riječima:

Osim toga, potražnja za nekvalificiranim, niskovrednovanim (tipično imigrantskim) poslovima razvija se i posredno u sferi potrošnje. Ekspanzija visokoplaćenih namještenika koji si mogu priuštiti i od kojih se očekuje „visoki životni stil“, pretpostavlja širenje i unapređenje brojnih usluga, koje se oslanjaju na jeftin (imigrantski) rad: od kućne posluge, do radnika u restoranima, hotelima, dućanima, zabavnim i sportskim objektima. Ti poslovi, kao i neformalna ekonomija, sastavni su dio restrukturiranja (funkcionalnoga i prostornoga) između kapitala i rada, i onda ukupnog ekonomskog uspona »globalnih gradova«, što znači da u njima ostaje, ako i ne jača, potražnja i za nekvalificiranim imigrantskim radom u globalnim razmjerima. (prema: Mesić: 2002:10)

Suprotnost takvoj vrsti migracija jesu one prisilne. Povijesno gledano, najranije migracije uzrokovali su upravo politički ciljevi – ratovi, sukobi i borbe (Mesić, 2002:25). Ljudi su bježali iz svojih domova, gradova i domovina kako bi spasili vlastiti život, odnosno bili su prisiljeni napustiti ih ako su htjeli preživjeti. Prema tipologiji migracija, za prisilne migracije možemo reći da su vanjske, dugoročne i neekonomske.

3.1. Izbjeglička „kriza“

Primjer migracija koji je bitan za ovaj rad jest imigracija afričkog stanovništva većinom iz Sirije i Iraka zbog unutarnjih sukoba koje provodi teroristička organizacija IS. Zbog toga možemo zaključiti da je riječ o prisilnim migracijama.

U strahu za svoj život ljudi su 2015. godine počeli bježati u Europu. Plaćali su velike svote novaca za prijevoz preko Sredozemnog mora koji je često završavao kobno. Oni koji su uspjeli pobjeći iz ratnom zahvaćenih zemalja, svoj život su izgubili u Sredozemnom moru, možemo reći, tek na početku puta u bolji život. Primjer je tragedija kod talijanskog otoka Lampeduse kada se brod koji je prevozio imigrante zapalio i potonuo. Mnogi ljudi su tada izgubili život ili svoje bližnje.

Većinom su to ilegalni imigranti koji su dolazili u Europu i upravo zbog toga im je bio otežan ulazak. Neke zemlje Europe su odmah najavile da će ih prihvatiti, poput Njemačke, no kroz neke im je prolazak bio vrlo otežan. Mađarska nije dopuštala ulazak u zemlju te je bilo primjera kada su mađarskim policajci nasiljem zaustavljali ulazak imigranata u zemlju od kojih je većina samo željela proći dalje prema Europi. Mađarska je otišla toliko daleko u zaustavljanju prolaska imigranata da je podigla žičanu ogradu. Siniša Tatalović i Dario Malnar opisali su žestoke mjere koje je Mađarska poduzela u zaustavljanju imigranata:

Paralelno je jačao izbjeglički val koji se preko Mađarske kretao prema zapadu Europe, ali i nazočnost mađarske vojske i policije na granici i primjena represivnih mjera prema ilegalnim migrantima. Usvojena je i zakonska regulativa kojom su suspendirani određeni europski propisi i definirana normativna osnova za represivniji pristup u rješavanju problema, uključujući kažnjavanje za ilegalni prijelaz granice i ovlaštenje vojsci za korištenje tzv. nesmrtonosne sile u suprotstavljanju migrantskoj krizi (uporaba gumenih metaka, suzavaca i šok-granata). Do kulminacije je došlo u lipnju 2015. donošenjem odluke o izgradnji 175 kilometra duge i četiri metra visoke ograde na granici sa Srbijom (Mađarska vlada 2015c), koja je dovršena krajem kolovoza, nakon čega je i granica prema Srbiji zatvorena za prolaz ilegalnih migranata. Tijekom rujna Mađarska je najavila gradnju ograda i na granici prema Hrvatskoj te Rumunjskoj (Mađarska vlada 2015d). Žičana ograda prema Hrvatskoj izgrađena je i stavljena u funkciju zaustavljanja migranata 16. listopada 2015. godine. (Tatalović, Malnar, 2015:27)

Dakle, jasno je da su imigranti bili neželjeni. Postavlja se pitanje zašto? Zašto ne pomoći ljudima koji su u nevolji? Odgovor može biti da zato postoji više razloga. Naime, još su 1998. godine Evans i Newnham naveli da „imigracije mogu prouzročiti sigurnosne probleme u zemljama useljenja, posebno u slučajevima u kojima su kulturološke i ideološke razlike između zemlje domaćina i zemlje odakle imigranti dolaze velike“ (prema: Kuntić, 2014:77). U ovom slučaju imigracijskog vala, građani Europe imali su još jedan strah. Strah od terorizma. Upoznati s razvojem Islamske države i njihovim najavama novih terorističkih napada, postojao je strah da se među imigrantima kriju i teroristi. „Nagli rast broja ilegalnih migranata te teroristički napad na redakciju časopisa Charlie Hebdo u Parizu, poslužili su Orbánu da u reakciji na ovaj teroristički napad terorizam poveže s ilegalnim migracijama i pozove EU na zaustavljanje ilegalne migracije i očuvanje europskog identiteta“ pišu Tatalović i Malnar (2015:27) o mađarskom razlogu neprihvatanja imigranata. O načinu zaštite od terorizma piše i Kuntić (2014:79):

Nakon što je militantni islamizam zadobio globalnu dimenziju, Europa je unatoč postupnom ukidanju unutrašnjih granica sve više jačala nadzor nad vanjskim granicama. Imigracijski nadzor i jačanje sigurnosti granica postali su prioritet zapadnih zemalja koje se tako nastoje zaštititi od migracijskih pritisaka i vanjskih ugroza, ponajprije od ulaska terorista unutar europskog prostora.

Mesić piše i o drugom mogućem razlogu neprihvatanja (2002:17): „Mnogi radikalni globalisti tvrde da je nacionalna država, odnosno nacionalno državljanstvo (*citizenship*), u krizi, pa i opadanju, zbog sve složenijih globalizacijskih procesa, pri čemu se ponekad u tome ističe i uloga međunarodnih migracija.“ Građani se boje da će izgubiti svoj identitet, da će im biti nametnu druga, tuđa kultura koja im je nepoznata. Možemo reći da je prisutan zapravo strah od nepoznatog. Dodatnu listu problema koji se javljaju u procesima imigracije navodi Oklobdžija:

- a) prilagođavanje na raznovrsna iskustva 'migrantske kulture',
- b) naponi pri stvaranju novih zajednica,
- c) problemi identiteta,
- d) psihološki problemi, nesigurnost, stres, obiteljski problemi,

- e) problemi druge generacije,
- f) kulturna izolacija i alijenacija,
- g) integracija i asimilacija,
- h) getoizacija i marginalizacija,
- i) dominacija i eksploatacija,
- j) nezaposlenost i egzistencijalni problemi,
- k) diskriminacija: rasizam i ksenofobija. (Oklobdžija, 1991:263)

Ovaj popis se odnosi na građane zemlje u koju dolaze imigranti. Jasno je da ima mnogo razloga zbog kojih dolazi do negodovanja kada su u pitanju imigracije, no ono što je potpuno zanemareno u ovom procesu je multikulturalizam – prihvaćanje novih kultura. „Multikulturalni model državljanstva možemo shvatiti kao inačicu »postnacionalnoga članstva«, koji proizlazi iz sve veće kulturne različitosti razvijenih imigracijskih društava. Pojedine države promoviraju ga kao službenu politiku (Kanada, Australija)“, piše Mesić (2002:18). Prema ovoj tvrdnji možemo zaključiti da su zemlje koje ne prihvaćaju imigrante, zemlje slabije razvijenih imigracijskih društava.

Taj imigracijski val prošao je i kroz Hrvatsku. U mnogim mjestima je bilo organizirano volontiranje kako bi se pomoglo ljudima koji su bili u prolazu. Za one koji su ostajali u Zagrebu, otvoren je azil u hotelu Porin u naselju Dugave. Možemo reći da je Hrvatska imala dobar i blag pristup prema imigrantima jer nekih većih problema nije bilo. No, ne možemo negirati da straha građana nije bilo. Strah od drugačijeg, strah od nepoznatog, ali pogotovo strah od terorizma i nasilja. Ali taj strah nije došao sam od sebe, morao je biti nečim izazvan. Veliku ulogu su tu odigrali hrvatski mediji koji su gotovo svakodnevno izvještavali o imigracijskom valu, no usporedno s time i o terorističkim napadima Islamske države, povezujući tako migraciju s terorizmom.

3.2. Medijska manipulacija

Mediji kao četvrta vlast ili sedma sila utječu na razmišljanja i stavove javnosti. Možemo čak i reći da oblikuju javno mnijenje kao što kipar oblikuje svoju skulpturu, kao što pisac može čitatelja uvjeriti da je neki lik iz knjige dobar ili loš. Upravo u tome leži opasnost manipulacije medija.

Oni su neizbježni. Izuzev radija i televizije koje posjeduje gotovo svako kućanstvo, tiskana izdanja medija, koliko god da jesu „zastarjela“ i dalje se masovno koriste. Osim u kućanstvima, novine su prisutne u kafićima, čekaonicama kod liječnika i stomatologa, frizerskim i kozmetičkim salonima; gotovo u svim situacijama kada čovjek treba pričekati red

ili predahnuti – u svaki „kutak“ našeg slobodnog vremena uvlače se mediji. Imajući vrijeme i pozornost javnosti, ali i povjerenje, otvaraju im se vrata da slobodno oblikuju javno mnijenje.

Vlado Gotovac to primjećuje još 1995. godine i opisuje riječima:

Gotovo ni jedna jedina vijest ne kruži Zemljom zato da bi ljudi znali što se na njoj doista zbiva, nego zato da bi bili za nešto ili protiv nečega. Podatak, koji sam po sebi nešto govori, izostavlja se! Taj strašni posao obavljaju sredstva javnog općenja – kako se s nevinim cinizmom nazivaju instrumenti totalne manipulacije čovjekom. Jer ne samo da ga njima obmanjuju i zavode, nego potpuno iskrivljavaju, izobličuju njegove sposobnosti percipiranja: on gubi mogućnost da na drugi način opaža svoju okolicu; dok mu istodobno razaraju upornost inteligencije, osnovnu pretpostavku svakog traženja istine... (prema: Alić, 2009: 9)

Ovim citatom Gotovac želi reći da nam mediji određuju što ćemo misliti o pojedinim situacijama i događajima, ne ostavljajući nam prostora za vlastitu prosudbu. Povežemo li to s migracijama ljudi iz većinom muslimanskog područja, mediji imaju sposobnost proširiti islamofobiju na veći broj ljudi. Ako je prisutan veći broj vijesti o terorističkim, fizičkim i seksualnim napadima muslimana tijekom imigracijskog vala u Europi, javnost stvara negativnu sliku o istim imigrantima. Upravo je to način na koji mediji oblikuju javno mnijenje, odnosno manipuliraju. Da bi uspjeli u manipulaciji, ona mora biti nevidljiva javnosti. To postižu na način da objavljuju istinu, a ne laži, no tu istinu „serviraju“ na način na koji žele da ju javnost shvati. Günther Anders je ističe činjenicu koja to potkrepljuje: „Nijedna laž koja nešto do sebe drži ne sadrži neistinito“ (prema: Alić, 2009:114). Novinari koji su pisali o nasilju imigranata nisu javnosti iznijeli ništa neistinito, no pretjeranim naglašavanjem upravo negativnoga povećali su strah javnosti. Sead Alić (2009:115) manipulaciju objašnjava kroz šumove u komunikaciji objašnjavajući da to što su nekada bile krivo prenesene poruke, sada su zapravo manipulacije medija. Usprkos tome, većina javnosti slijepo vjeruje medijima, smatrajući da ako je nešto prikazano na televiziji, rečeno na radiju ili napisano u novinama, obavezno je točno i istinito, piše Malović (2007:12), te postavlja pitanja: „Kakvi su današnji masovni mediji? Koja je njihova uloga u društvu? Da li su se pretvorili u koncerne koji proizvode vijesti i stvaraju jednu iskrivljenu sliku svijeta ili pak nastoje stvoriti bolji, pravedniji i ljepši svijet?“ (2007:15). Postoji više uloga medija u društvu no prva je da informiraju javnost, ali da pritom iznose provjerene, točne i istinite informacije bez stvaranja iskrivljenih ili ljepših slika svijeta već realnu sliku. O tome piše i u Kodeksu časti hrvatskih novinara (2009) prema kojemu bi trebali djelovati svi novinari. Pravo je svakog pojedinca, naime, da dobije točnu informaciju pa bi stoga novinari trebali informacije o kojima izvještavaju provjeravati iz više izvora te uvijek poštivati druge i ne vrijeđati ničije dostojanstvo. No, baš se tu javlja problem jer je tanka granica između slobode novinarskog izvještavanja i prava svakoga pojedinca na informaciju naspram prava svih pojedinaca na

privatnost. Prilikom izvještavanja o nečijoj privatnosti, novinari moraju biti krajnje oprezni da ne bi povrijedili nečije dostojanstvo ili narušili njegovu privatnost.

Tomo Jantol (2011:155) tvrdi da „masovni mediji djeluju kao zrcalo društva, ali takvo koje ne nudi samo okvir za samopromatranje, već i sasvim određenu sliku stvarnosti. Pitanje je samo kakvu?“

Kada se govori o djelovanju medija kao zrcala društva, zaključili bismo da nam mediji doslovno prikazuju ono što se realno događa, bez dodavanja informacija i uljepšavanja, no je li zaista uvijek tako?

Hajrudin Hromadžić tvrdnju da bi mediji trebali biti zrcalo društva objašnjava ovako:

Mogli bismo ustvrditi da fraza o „medijima kao zrcalu društva“ može biti opravdana, ali ne u smislu njezina doslovnog tumačenja – medija koji bi prenosili ili zrcalili nekakvu objektivnu realnost, činjeničnu istinu o društvu – već nam ta sintagma može poslužiti kao putokaz koji vodi ka složenijem razumijevanju medijskih formi, organizacijskih i uređivačkih politika medijskih institucija, programskih sadržaja i produkcijsko-konzumacijskih matrica koje su putem njih proizvedene, ali i za razumijevanje samoga društva unutar kojeg nastaju ekonomski, politički i kulturalni preduvjeti za funkcioniranje medija. (Hromadžić, 2014:20)

Autor zapravo negira da mediji djeluju poput zrcala društva te ukazuje na potrebu razumijevanja cijelog sustava medija kako bi se upravo to isto shvatilo.

Tony Bennet još jasnije objašnjava upravo ono zašto bismo trebali razumjeti sustav medija:

Mediji nisu odvojeni od društvene realnosti, pasivno reflektirajući i vraćajući svijetu njegovu vlastitu sliku, oni su dio društvene realnosti, doprinoseći njezinim obrisima, logici i smjernicama njezina razvoja pomoću socijalno artikuliranog načina putem kojeg mediji oblikuju naše percepcije. (prema: Hromadžić, 2014:19)

Dakle, važnost razumijevanja samih medija i načina njihovog djelovanja leži upravo u činjenici da su oni dio naše svakidašnjice i naše realnosti.

Jean Baudrillard se također slaže s ostalim mišljenjima da javnost dobiva iskrivljenu sliku stvarnosti, samo što on to drugačije naziva: „Pojedinci dobivaju iz medija ono što doživljavaju kao stvarno znanje o stvarnom svijetu, no to je zapravo reproducirano znanje o posve simuliranom ili reproduciranom svijetu. To on također naziva hiper-realnim“ (prema: Hromadžić, 2014:26).

3.3. Medijski prikaz islama

Terorizam se često povezuje s islamom jer većina terorista dolazi iz muslimanskih zemalja. No islam je religija kao i sve druge – hinduizam, kršćanstvo, budizam i druge – te bi

se trebao odvojiti od pojma terorizam. S obzirom na objašnjenu medijsku manipulaciju, jasno je da mediji imaju velik utjecaj na stavove javnosti prema svemu pa tako i prema islamu.

Za ovu moćnu koncentraciju masmedija može se reći da tvori javnu jezgru tumačenja, dajući stanovitu sliku islama i, naravno, odražavajući interese moći u društvu kako ih predstavljaju mediji. Tu sliku, koja nije samo slika, nego i prenosiv skup osjećaja o slici, prati ono što bismo mogli nazvati cjelokupnim kontekstom. Pod kontekstom mislim na okvir u kojem se ta slika nalazi, njeno mjesto u stvarnosti, impliciranu vrijednost i, posljednje, ali ne i najmanje važno, stav koji propagira kod promatrača. (Said, 2003:35)

Postavlja se pitanje: što točno mediji objavljuju o islamu i kakav utjecaj to ima na javnosti? Da bismo dobili odgovor na to pitanje, trebamo obratiti pozornost na općenitu selekciju vijesti u medijima. Postoji više kriterija za selekciju vijesti, no većinom prevladavaju one negativne smatra Malović (2007: 111). Pišući o dobrim i lošim vijestima, Malović tvrdi da će se uvijek prije izabrati loša vijest za objavu naspram dobre jer takve vijesti bude interes kod čitatelja, a medijima nije cilj objavljivati dobre vijesti već isključivo one koje zanimaju masovnu publiku. Na taj način mediji javnosti serviraju većinom samo negativne/loše vijesti.

Povežemo li to s objavljivanjem o islamu, možemo zaključiti da ćemo u američkim i europskim medijima o islamu čuti samo negativno jer i ono malo pozitivnih/dobrih vijesti što se objavljuje, normalno je da će biti objavljeno s „domaćeg“ područja. Tako islamu ne preostaje ništa drugo negoli zauzeti mjesto u crnim kronikama. Edward W. Said (2003:11) smatra da američku javnost uopće ni ne zanima islam osim u crnoj kronici: „Tek kad se čuje za bombu u Saudijskoj Arabiji ili prijetnju nasiljem protiv SAD-a u Iranu, tek tada islam postaje vrijedan općeg komentara“, objašnjavajući da interesa za islam ima samo ako je povezan s pitanjima nafte, Irana, Afganistana ili terorizma. Osim toga, kod selekcije vijesti Herbert Gans navodi još jednu bitnu činjenicu, a to je da se kod izbora vijesti za objavljivanje najčešće objavljuju tragične vijesti s kojima se javnost može poistovjetiti (prema: Malović, 2007:112). To su vijesti koje izazivaju sućut i suosjećajnost javnosti. Upravo na taj način mediji „nesvjesno“ povezuju islam s terorizmom. Jer jedine vijesti koje se objavljuju o islamu su one koje izazivaju našu suosjećajnost s nastradalim muslimanima u ratnim zemljama.

„Terorizam obično dobiva obilno medijsko pokrivanje predstavljanjem terorističkog nasilja putem užasavajućih slika na TV-u i fotografija u štampi, kao što su slike leševa, sahrana, ožalošćenih rođaka i uništavanja objekata“, piše Jazić (2010:128). Iako autor to spominje u kontekstu terorističke propagande, prema njegovoj izjavi te prethodno objašnjenom načinu selekcije vijesti, možemo reći da vijesti o islamu dolaze u obliku prikaza terorističkog nasilja i fotografija užasa s ciljem izazivanja empatije javnosti. Kako tvrdi Said (2003:37) „vijest nije pasivna obavijest, nego rezultat složenog procesa namjernog odabira i izlaganja.“ Dakle, novinari detaljno promišljaju koje vijesti bi mogle zainteresirati javnost i na

taj način izvještavaju o svemu, pa tako i o islamu. Drugim riječima, slika islama koju javnost dobiva iz medija je namjerno kreirana iskrivljena slika stvarnosti, odnosno slika unutar određenih okvira.

Takva predstavljanja islama redovno su svjedočila sklonosti da se svijet odvede u pro- i antiamerikanizam (ili pro- i antikomunizam), nevoljkosti da se izvještava o političkim procesima, nametanju modela i vrijednosti koji su etnocentrični ili nevažni (ili oboje), dezinformiranju, ponavljanju, izbjegavanju detalja, odsutnosti stvarne perspektive. Sve se to može naći ne u islamu, nego značajkama zapadnog društva i medijima koji razmatraju i služe toj ideji „islama“. (Said, 2003:32)

Autor nadalje objašnjava da je posljedica takvog izvještavanja podjela svijeta na Istok i Zapad te da u javnosti nastaje određena slika islama koja dovodi do stereotipa.

Wasif Shadid i Sjoerd van Koningsveld tvrde da mediji stvaraju i šire negativnu sliku o muslimanima na dva načina:

„1) predstavljaju statični kulturalni koncept (klasična islamska kultura objašnjava djelovanje i stavove muslimana u modernom svijetu);

2) predstavljaju izbor sadržaja i izgled priloga (spominju etničku ili religijsku pripadnost onih koji počinu zločin te klasificiraju regionalne ili etničke konflikte kao religijske).“ (prema: Goldberger, 2014:93).

Na taj način, izjednačavanjem terorizma s islamom kao religijom, mediji zapravo sukobljavaju muslimane s ostatkom svijeta.

Ozbiljna je posljedica da Amerikanci imaju vrlo malo mogućnosti vidjeti islamski svijet ikako drugačije nego pojednostavljeno, prinudno, opozicijski. Tragedija jest u tome što je to stvorilo skup protu-pojednostavljenja u zemlji i islamskom svijetu... sve što se govori o „islam“ se više-manje gura u apologetsku tvrdnju o humanizmu islama, njegovom doprinosu civilizaciji, razvoju i moralnoj pravednosti. Takva vrsta protuodgovora povremeno izazova nerazborit protu-protuodgovor: pokušaj izjednačavanja „islama“ s neposrednom situacijom jedne ili druge islamske zemlje ili jedne ili druge islamske vlasti (Said, 2003:40-41).

3.4. Mediji – oruđe terorizma?

Globalizacija i medijski razvoj utjecali su na razvoj i terorizma. Spomenuvši već da je internet sredstvo kojim se teroristi koriste u svom širenju i privlačenju simpatizera i novih članova, osim njega, važnu ulogu imaju i ostali mediji. Medijsko praćenje njihovih napada, ubijanja ili bilo kojih aktivnosti, unatoč tome što su prikazani u negativnom smislu, teroristima zapravo odgovara. Bilo kakav publicitet za njih je pozitivan jer na taj način prikazuju svoja djelovanja simpatizerima. Kako tvrdi Jazić, oni publicitet zapravo izazivaju na više načina. S obzirom da medije privlače negativne i loše vijesti, teroristi to iskorištavaju te nasiljem, mučenjem i ubijanjem privlače pozornost na sebe. Sa saznanjem da će njihova

djelovanja završiti u medijima, napade često čine na mjestima koja su terorističkim organizacijama iz nekih razloga značajna ili u neko određeno značajno im vrijeme kako bi prenijeli poruku ostalim članovima i simpatizerima. Također, što se lokacije tiče, većinom biraju neke veće gradove da bi postigli jači učinak, veći broj žrtava – veći publicitet – veći broj zastrašenih. Vođe terorističkih organizacija održavaju odnose s novinarima, koji znaju da od njih mogu dobiti intervju/vijest, a tako i teroristi znaju da održavanjem tih odnosa imaju uvijek priliku privući publicitet i širiti svoje stavove i ideje. Još jedan od načina skretanja medijske pozornosti na sebe svakako je priznavanje krivnje za određeni zločin/napad. Da su odgovorni za određeni teroristički čin, sami jave medijskoj kući, što je za medije spektakularna vijest koja se odmah objavljuje (2010:125-126). Mediji jedva dočekaju tu informaciju, ne sluteći da je to zapravo jedan od načina terorističkog manipuliranja.

S korištenjem medija kao terorističkog oruđa slaže se i Alex P. Schmid koji navodi četiri glavna cilja u njihovom korištenju:

1. promicati djelo i stvoriti ekstremno snažan strah u ciljnim skupinama;
2. zadobiti široku potporu za svoj cilj među stanovništvom i međunarodnim javnim mnijenjem naglašavajući teme poput pravednosti svog cilja i neizbježnosti pobjede;
3. frustrirati i omesti reakciju vlasti i snaga sigurnosti, primjerice izjavljivanjem da su njihove praktične protuterorističke mjere po sebi tiranske i kontraproduktivne;
4. mobilizirati, potaknuti i povećati tijelo svojih stvarnih i potencijalnih pristaša i time povećati regrutiranje, prikupiti nova sredstva i potaknuti daljnje napade (Jurišić, Šapit, 2005:118).

Igor Panarin i Larisa Panarina tvrde da je došlo do pojave informacijskog terorizma kojeg definiraju kao novu vrstu „terorističke djelatnosti pod kojom se podrazumijeva ciljani utjecaj na informacijsku infrastrukturu kako bi se stvorili uvjeti koji rezultiraju katastrofalnim posljedicama različite strane života i djelatnosti društva i države“ te također navode njegova dva oblika:

Informacijsko-psihološki terorizam (kontrola nad masovnim medijima sa svrhom širenja dezinformacija, glasina, demonstracije moći terorističkih organizacija) i informacijsko-tehnički terorizam (nanošenje štete nekim dijelovima i cijeloj informacijskoj sredini protivnika: uništavanje infrastrukture i baza podataka, prekidanje linija veze itd.). (prema: Jurišić, Šapit, 2005:119-120)

Teroristi kroz medije zapravo pokušavaju ostvariti psihološki učinak na javnost. Osim što mediji manipuliraju informacijama, tako i teroristi manipuliraju informacijama koje se objavljuju u medijima. Zato je izrazito važno imati pouzdane izvore informacija i po mogućnosti više izvora koji bi ih međusobno potvrdili. Malović (2007:16) postavlja konkretna pitanja: „Tko su izvori informacija i koliko im se može stvarno vjerovati? Da li su

masovni mediji 'iznad' službenih izvora i je li njihova informacija objektivnija?“ Javnost vjeruje da su informacije preuzete iz pouzdanih izvora, no Malović upozorava da se treba priupitati jesu li ti izvori zaista provjereni.

Nadovezujući se na oblike informacijskog terorizma, konkretnije na informacijsko-psihološki oblik, Viktor Cyganov dodaje kao njegovu vrstu „medijski terorizam, koji se pojavljuje u otvorenom (propaganda, reklama, agitacija, informacijsko priopćenje) i zatvorenom obliku (audiosugestija i videosugestija, tj. zvučno i vizualno utjecanje, čak i hipnoza, neuro-lingvističko programiranje i druge psihološke tehnologije)“ (prema: Jurišić, Šapit, 2005:120).

Medijski terorizam je informativni terorizam jer mediji u svrhu informiranja javnosti iznose vijesti – informacije o terorističkom djelovanju. Na koji način teroristi iskorištavaju medije, objašnjava Jazić (2010:127):

U terorističkoj strategiji mediji mogu imati više funkcija: mogu poslužiti kao osnova za širenje i kao primjer ratne propagande, mogu pomoći u prikupljanju informacija i kao podrška u vanjskom svijetu za ilegalne organizacije, mogu usmjeriti ili preusmjeriti određene odgovornosti koje vodi k mogućoj legitimizaciji terorističkog nasilja kroz uporno prebacivanje odgovornosti u okviru terorističkih objava, mogu pružiti veliku pomoć prilikom prijetnji ili ucjena treće strane.

Nadalje, autor naglašava da je uloga medija vrlo bitna upravo onda kada javnost nije informirana o teroristima, odnosno nema znanja pa su mediji ti koji zapravo imaju funkciju učitelja javnosti. U takvim situacijama javnost isključivo znanje prima iz medija i kako im mediji prezentiraju i što prezentiraju o teroristima zapravo je percepcija koja će biti stvorena pred javnosti i u javnosti (Jazić, 2010:128).

S obzirom na to postavlja nam se logično pitanje: Kako izvještavati o terorizmu, tako da javnost bude informirana, a da mediji pritom ne budu korišteni kao terorističko oruđe?

Moguće rješenje daje nam Alex P. Schmid navodeći političke opcije u demokratskim društvima u pogledu medijskih reakcija na terorizam:

Prvo je politika laissez-faire. To podrazumijeva da nikakve specijalne mjere u pogledu medijskog pokrivanja terorizma ne trebaju biti poduzete, koliko god prekršaj ili opasnost od prekršaja bili ozbiljni. Očiti su nedostaci takvog pristupa: rafinirane terorističke organizacije svjesne vrijednosti medija iskoristit će njihovu veliku moć kako bi pojačale propagandu i objavile svoje ideje ili natjerale vlasti, kompanije ili bogate pojedince na ustupke ili isplatu otkupnine. U najmanju ruku, pristup laissez-faire potaknut će napade koji dovode živote u opasnost i predstavljaju rizik za imovinu. Druga su politička opcija različiti oblici cenzure medija ili zakonske regulacije. S obzirom na veliku moć medija, gotovo ne iznenađuje što su neke zemlje, suočene s ozbiljnim terorističkim prijetnjama, nastojale teroristima uskratiti izravan pristup medijima. No čak i one zemlje koje ponajviše muči terorizam, teško se odlučuju krenuti putem sveobuhvatnoga cenzuriranja medijskog pokrivanja terorizma. Opće je priznato da je potrebno izbjeći da teroristi upravljaju masovnim medijima, ali ako se sloboda medija žrtvuje u ime borbe protiv terorizma, tada se malim skupinama terorista dopušta da razore jedan od ključnih temelja demokratskog društva. Cenzura, u bilo kojem obliku, ide na ruku neprijateljima demokracije. Ona je, također, uvreda za inteligenciju javnosti i njezino uvođenje posve bi potkopalo povjerenje javnosti u vjerodostojnost medija.

Treća je opcija medijske politike, kad je posrijedi praćenje terorizma, pristup koji zagovaraju odgovornije medijske organizacije, takozvano dobrovoljno suzdržavanje, kojim se pokušavaju izbjeći opasnosti eksploatacije i manipulacije. Mnoge veće medijske organizacije prihvatile su smjernice koje obvezuju na promišljenu, savjesnu pozornost i suzdržanost u pokrivanju terorizma, izbjegavanje pružanja platforme teroristima, kao i ometanja komunikacije vlasti. Mnogi se odlučuju na angažiranje stručnih savjetnika u kriznim situacijama kako bi se izbjeglo postavljanje pitanja od strane vlasti ili izvještavanje koje bi moglo pogoršati stanje.

Obvezno je poštovanje svih policijskih naredbi te postizanje uravnotežene duljine izvještaja, tako da vijest o teroristima ne utječe na objavljivanje drugih važnih vijesti dana. Time je još uvijek omogućeno izravno prenošenje s mjesta događaja, ulaženje u bit problema, dobivanje publiciteta, ali i izvještavanje o možebitnim naredbama ili akcijama za koje se može pretpostaviti da su namijenjene utjecanju na izvještavanje ili njegovu zabranu (prema: Jurišić, Šapit, 2005:122-123)

Prve dvije opcije značile bi da mediji gube svoju primarnu ulogu informiranja javnosti što naravno nije provedivo. No, treća opcija čini se kao najlogičnije rješenje: smanjiti vijesti o terorizmu, stručno procijeniti koje su stvarno vijesti bitne za javnost, a koje bi mogle biti propaganda i prema tome odlučiti koje će biti objavljene.

4. Metodologija i cilj istraživanja

S obzirom da su mediji ti koji kreiraju mišljenje i stavove javnosti pokušat ćemo analizom njihova sadržaja, prikazati na koji način su hrvatski tiskovni mediji izvještavali o imigrantima od 1. srpnja do 31. kolovoza 2015. godine. Naša je pretpostavka, to jest hipoteza da su tiskovni mediji o imigrantima češće izvještavali u negativnom nego li u pozitivnom svjetlu. Pri tome mislimo da je negativno to što su naglašavali opasnost od terorističkih napada, porast nezaposlenih jer će imigranti zauzeti slobodna radna mjesta, isticali su i opasnost od silovanja i fizičkih napada, te su time poticali zapravo diskriminaciju. Ono što su mediji nedovoljno radili tiče se podizanja svijesti građana za pomoć drugim ljudima bez obzira na vjeru, rasu ili nacionalnu pripadnost što bi bilo pozitivna vijest. Rjeđe se spominjao i pojam multikulturalizam u smislu da treba poticati širenje i prihvaćanje različitih kultura.

Stoga se kao glavni cilj našeg rada bio: Prikazati kako su hrvatski tiskovni mediji izvještavali o imigrantima od 1. srpnja do 31. kolovoza 2015. godine, odnosno je li bilo više negativnih ili pozitivnih novinskih priloga.

4.1. Istraživačka hipoteza

Kako bismo ostvarili cilj rada, postavili smo sljedeću hipotezu: Hrvatski tiskovni mediji su o useljenicima u Europu izvještavali više negativno. Time su poticali strah od terorizma i samim time diskriminaciju imigranata. Kao što smo već spomenuli, naša analiza obuhvaćala je dva hrvatska najčitanija dnevna lista - Večernji list i Jutarnji list - od 1. srpnja do 31. kolovoza 2015. godine.

4.2. Analiza sadržaja kao metoda istraživanja

U ovom istraživanju koristili smo se metodom analize sadržaja. Kako smo analizirali Večernji list i Jutarnji list od 1. srpnja do 31. kolovoza 2015. godine, proučili smo ima li više priloga o imigrantima u Europi koji su negativni ili ima više pozitivnih. Pri tome smo se poslužili ključnim riječima koje su nam pomogle u razlikovanju negativnih i pozitivnih članaka.

Negativne ključne riječi su bile: terorizam/teroristi, napad, problem, ilegalno, nezaposlenost, silovanje, muslimani, islam, strah, opasnost.

Pozitivne ključne riječi su bile: empatija, suosjećanje, pomoć, obitelj, dom, volontiranje, spas/spašeni, Crveni križ, integracija.

5. Rezultati istraživanja

Jutarnji i Večernji list od 1. srpnja do 31. kolovoza sveukupno su objavili 236 priloga o imigrantima i Islamskoj Državi. Jutarnji list je imao više priloga – 135, dok je Večernji list imao 101 prilog. Oba lista imala su više priloga u kolovozu nego u srpnju. Jutarnji list je u srpnju imao 58 priloga, a u kolovozu 77 priloga. Večernji list je u srpnju imao 31 prilog, a u kolovozu 70 priloga.

Od ključnih riječi koje smo koristili u istraživanju, saznali smo da ih je Jutarnji list imao više od Večernjeg. Jutarnji je imao 812 negativnih i pozitivnih riječi skupa, dok je Večernji list imao 646 takvih riječi. U srpnju je Jutarnji list imao 213 negativnih riječi i samo

42 pozitivne, a u kolovozu 407 negativnih riječi i 150 pozitivnih. Večernji list je u srpnju imao 150 negativnih riječi i 25 pozitivnih, a u kolovozu 344 negativnih i 127 pozitivnih riječi.

Jutarnji list:

SRPANJ	KOLOVOZ
58 priloga	77 priloga
213 negativnih riječi	407 negativnih riječi
42 pozitivne riječi	150 pozitivnih riječi

Večernji list:

SRPANJ	KOLOVOZ
31 prilog	70 priloga
150 negativnih riječi	344 negativnih riječi
25 pozitivnih riječi	127 pozitivnih riječi

Ovi rezultati bi u postotcima značili da je Jutarnji list od 1. srpnja do 31. kolovoza imao ukupno 76,35% negativnih riječi i 23,65% pozitivnih. U srpnju je imao 83,53% negativnih i 16,47% pozitivnih riječi. U kolovozu je imao 73,07% negativnih i 26,93% pozitivnih riječi.

Večernji list je ukupno od 1. srpnja do 31. kolovoza imao 76,47% negativnih i 23,53% pozitivnih riječi. U srpnju je imao 85,71% negativnih i 14,29% pozitivnih riječi. U kolovozu je bilo 73,04% negativnih i 26,96% pozitivnih riječi.

Jutarnji list:

Ukupno od 1. srpnja do 31. kolovoza	
76,35% negativnih riječi	23,65% pozitivnih riječi

SRPANJ	KOLOVOZ
83,53% negativnih riječi	73,07% negativnih riječi
16,47% pozitivnih riječi	26,93% pozitivnih riječi

Večernji list:

Ukupno od 1. srpnja do 31. kolovoza	
76,47% negativnih riječi	23,53% pozitivnih riječi

SRPANJ	KOLOVOZ
85,71% negativnih riječi	73,04% negativnih riječi
14,29% pozitivnih riječi	26,96% pozitivnih riječi

5.1. Rasprava

Analizu smo proveli tako što smo uzeli novine u periodu od 01.07. do 31.08. 2015. godine te smo svake novine pregledali, izbrojali koliko ima priloga vezanih uz imigrante i terorizam, imigracijskom valu i Islamskoj državi. U svakom od pronađenih priloga, tražili smo navedene ključne, pozitivne i negativne, riječi. Ispisali smo ih posebno za svaki prilog, prebrojali priloge i ključne riječi te prema njima izvukli rezultate.

Prema dobivenim rezultatima, možemo zaključiti da su i Jutarnji i Večernji list negativno izvještavali o imigrantima od 1. srpnja do 31. kolovoza. Jednako tako nisu velike ni razlike u postotcima negativnih i pozitivnih riječi koje su korištene u priložima. Naime, analiza ukupnog razdoblja i svakoga mjeseca pojedinačno dala je vrlo slične rezultate. Otkrili smo da je Jutarnji list objavio više priloga o imigracijskoj krizi i IS-u od Večernjeg lista – 34 priloga više. Oba lista gotovo su jednako u postotcima izvještavali kada se uzmu u obzir ključne riječi. Od negativnih ključnih riječi koje smo izabrali najčešće su se pojavljivale terorizam i napad. Od pozitivnih ključnih riječi, najčešće su bile pomoć i obitelj, a jedina riječ koja se nije spomenula jest empatija.

S obzirom da je IS teroristička organizacija koja napadima pokušava provesti ciljeve, mogli smo i pretpostaviti da će riječi terorizam i napad (te njihove izvedenice) biti najzastupljenije. Često su u jednom prilogu bile prisutne obje riječi: „U izjavi objavljenj na internetu teroristička skupina je preuzela odgovornost za napad u noći s ponedjeljka na utorak, ustvrdivši da je cilj bila osveta protiv houthijevskih pobunjenika.“ (Pavić, 2015:21).

U ovom prilogu Jutarnjeg lista dvije negativne riječi spomenute su u samo jednoj rečenici. A znalo se događati da jedna negativna riječ (ili njene izvedenice) budu uzastopno zastupljene u rečenicama: „Ono što se danas događa u Europi, teroristički napadi, upravo je dio ISIL-ove strategije. Većina pripadnika terorističke skupine ISIL-a ima i kriminalnu prošlost. U Iraku gotovo svi pomoćnici vođe terorističke skupine Abua Bakra al-Baghdadija,...“ (Haidar Diab, 2015:9). Iz ovog primjera je vidljivo da se, najčešće spominjana negativna ključna riječ – terorizam, pojavila tri puta u tri rečenice.

Također je bilo primjera u kojima se spominje teroristički napad – zapravo spojene dvije ključne negativne riječi: „Jedan od njih je poticanje pojedinaca na Zapadu da se upuštaju u terorističke napade koji bi trebali izazvati što veći broj žrtava,...“ (Trkanjec, 2015:7).

Tijekom analiziranja priloga, primjetili smo da ima mnogo više priloga u kojima su isključivo negativne riječi. Prilozi u kojima prevladavaju pozitivne riječi su rijetki no i u njima se, gotovo u svakom, spomenu i negativne riječi. To je, na primjer, bio prilog u kojemu se pisalo o sudbini imigranata koji nisu teroristi već ljudi u potrazi za svojim novim domom. „Grčke vlasti, dobrovoljci, obični ljudi, aktivisti, humanitarci, svi su se ovdje sjatili da im pomognu, ali toliko ih je da ne znaju odakle početi.“ (Fabrio, 2015:14).

No, iako je to članak o pomoći, odnosno pozitivno smo ga okarakterizirali, u njemu se nadalje ipak spominje kriminal: „Nijedan incident, nijedna provala, krađa, tuča... nisu zabilježeni otkako su izbjeglice počele masovno stizati,...“ U rečenici piše da kriminal nije počinjen te nisu korištene negativne ključne riječi no ipak je autor povezo imigrante s kriminalom i nasiljem. Isto je vidljivo i u sljedećem prilogu: „Usto, dubrovački biskup je potpuno otvoreno kritizirao i sve češće pojave ksenofobije u hrvatskoj javnosti prema izbjeglicama i upozorio kako je nekatolički odbijati pružiti pomoć jer se uglavnom radi o muslimanima...“ (Bajruši, 2015:4). U ovom citatu prisutne su i negativna riječ – muslimani, i pozitivna riječ – pomoć, stoga takvi primjeri mogu izazvati dvojbe u istraživanju. Vidljivo je da se ne potiče diskriminacija iz cijelog članka, no po ključnim riječima, ne možemo ga okarakterizirati kao isključivo pozitivan članak. U ovom primjeru je jednak broj pozitivnih i negativnih riječi, ali suočili smo se i s priložima u kojima ima više negativnih riječi, a autor zapravo piše u pozitivnom smislu:

A temeljna tema svakoga od nas glasi: svatko može birati. Čak i ako su vas odgojili da mrzite, možete odabrati toleranciju i suosjećanje“, to je jedna od Zakovih poruka koja u ovom vremenu rastućeg broja terorističkih napada i kaosa u svijetu rezonira i u ušima muslimana, od kojih neki možda stoje pred istom odlukom, kao i onih koji muslimanima sude. (Handabaka, 2015:58).

U kolumni Jutarnjeg lista, Miljenko Jergović je komentirao imigracijsku krizu, imigrante i odnos građana Europe prema njima. Tu smo isto naišli na više negativnih riječi: „Orban bi da narod uplaši nadirućim muslimanima... Ali neće to biti posljedica agresivnosti islama,...“ (2015:25), no njegovo pozitivno gledište na imigrante vidljivo je u rečenicama kojima je završio komentar: „I tako se od Levanta kreću ljudi i narodi čija se vjera i nada svela na jedno: osvojiti srce Europe i zakoračiti u raj. Sretnete li ih na njihovom putu, budite dobri prema tim ljudima, nahranite ih i obodrite. Oni su budući Europljani.“ (2015:25).

Sljedeći prilog je također pun negativnih riječi, ali je jedan od rijetkih priloga u kojem islam nije u negativnoj konotaciji već u potpuno neutralnoj i uspoređuje ga se s ostalim svjetskim religijama, a ne s terorizmom i IS-om:

U ovom tragičnom događaju važno je shvatiti da postoje samo jedni krivci, to su mahnuti, sumanutu teroristi kojima ljudski život ne znači ama baš ništa, kojima je svaki čovjek koji nije prisegao na vjernost samozvanom kalifu neprijatelj čiji život ne vrijedi ništa, bio on Hrvat, Francuz, Japanac, Izraelac, Egipćanin ili Jordanac. I zato je važno da svijet, onaj koji se i dalje drži normalnih normi života i suživota, dakle svijet kršćanstva, islama, židovstva, budizma i svih drugih religija – ne posustane u borbi za iskorjenjivanje ovog zla koje prijete svima. (Trkanjec, 2015:3.)

Pojmove *islam* i *musliman* stavili smo pod negativne pojmove jer su se većinom koristili s negativnom konotacijom povezujući se s terorizmom, no u navedenom citatu je vidljivo da je autor islam nabrojao skupa s ostalim svjetskim religijama te bi u ovom slučaju islam trebala biti neutralna riječ. Sličan primjer jest: „Islamski svijet s gnušanjem i osudom prati djelovanje ISIL-a, tvrdeći kako njihovi postupci nemaju veze s islamom.“ (Pavičić, 2015:79) u kojem se pojam islam u potpunosti odvaja od pojma terorizma.

Češći su primjeri bili gdje su ti pojmovi u negativnom „svijetlu“, a ponekad i potiču diskriminaciju kao što je bilo naslovom Palokajevog članka: „Slovački zahtjev da primi samo kršćane šokirao Bruxelles“ – jasno je vidljiva diskriminacija, a izlika je bila: „BBC je citirao glasnogovornika slovačkog MUP-a Ivana Netika, koji kaže da bi njegova država mogla primiti 800 muslimana, ali „s obzirom da u Slovačkoj nema džamija oni se ne mogu integrirati i neće im se ovdje svidjeti“.“ (2015:3).

Isto tako, prisutni su i članci u kojima ima pozitivnih ključnih riječi, no prilog je zapravo negativan. Haidar Diab (2015:16) piše o uhićenju terorista u Makedoniji čime se sugerira javnosti da su teroristi među nama, ali prisutna je samo jedna ključna riječ – izvedenica pojma pomoć: „Akcija je usmjerena protiv ISIL-ovih članova i ljudi koji su toj organizaciji pomagali u regrutiranju makedonskih državljana.“

Naišli smo i na priloge u kojima je naslov kontradiktoran našem rezultatu po ključnim riječima. Naime, u prilogu Večernjeg lista, naslov članka glasi: „Cvrtila: Balkan neće nikad postati kalifat“ – što sugerira da se građani Hrvatske ne bi trebali bojati i takav članak ne bi trebao rezultirati podizanjem staha javnosti, no u njemu prevladavaju negativne ključne riječi te je jedna od rečenica: „I Hrvatska je označena kao jedna od zemalja koje su meta islamskih terorista,...“ (2015:16). Nedoumice oko pozitivne i negativne konotacije u ovom primjeru su zato što demantira da će Hrvatska postati kalifat, no opet spominje zastrašujuće planove IS-a da će okupirati Hrvatsku čime se povećava strah javnosti.

Usprkos tome, pronašli smo i priloge koji su bili u potpunosti pozitivni, odnosno, sadržavali su samo pozitivne ključne riječi i to više njih u jednom članku:

Hrvatski Crveni križ na prognoze da će priljev izbjeglica iz zemalja Bliskog istoka koji prolaze kroz Srbiju biti preusmjeren na Hrvatsku i Bugarsku, obavijestio je javnost da se HCK priprema za mogući migrantski val u Hrvatskoj te objasnio da je potrebno osigurati smještajne kapacitete i dovoljne količine osnovne humanitarne pomoći. „HCK je spreman u okviru svojih mogućnosti, humanitarnog mandata kao pomoćnog tijela Vlade“, objasnila je voditeljica Službe za zaštitu migranata Sanja Pupačić i dodala kako su oni prvenstveno u stanju pružiti prvu pomoć, osigurati humanitarnu i psihosocijalnu pomoć ranjivim skupinama. (Godeč, 2015:2).

Vrlo malo je bilo priloga o imigrantima, njihovim životima i običajima, za razliku od priloga o terorizmu.

„...a Hani ih promatra, slušajući njihove priče i pričajući svoju. - Cilj mi je ići u Englesku i učiti“ - kaže Hani. Vjerojatno i raditi, pitam ga sugestivno. – I raditi, ali prvo učiti – kaže Hani i dlanovima radi gestu kao da piše. Ovaj Eritrejac želi se domoći Engleske kako bi naučio pisati.“ (Krasnec, 2015:15).

Ovo je jedan od rijetkih priloga - zapravo reportaža – u kojem možemo pročitati želje i planove migranata te se poistovijetiti s njima. Također je u ovom prilogu prisutan i podnaslov „Očajni ali miroljubivi“ – pridjevi koji se odnose na imigrante koji upućuju na upravo suprotno od ostalih negativnih priloga u kojima su povezivani s nasiljem i terorizmom.

Neki prilozima nisu imigrante nazivali teroristima, ali predstavili su ih kao problem s kojim se Europa susreće: „Novac će se sada moći dodijeliti državama članicama koje su najizloženije velikim migracijskim tokovima, poput Grčke i Italije, te drugim državama članicama EU koje se suočavaju s tim problemom.“ (Laušić, 2015:5). Iako u citatu nisu navedene negativne ključne riječi, očigledno je da je prilog negativnog gledišta na imigrante jer imigracijski tok predstavlja kao problem. Na sličan primjer smo naišli u prilogu Večernjeg lista u kojem ima negativnih ključnih riječi, no rečenica koja može izazvati strah hrvatskog stanovništva jer je u članku riječ o islamistima je: „Hrvatska, kao i sve zemlje, mora biti zabrinuta.“ (Haidar Diab, 2015:19).

Malo grublju interpretaciju aktualne migracije, susreli smo u prilogu Palokaja: „Terorizam i imigraciju građani EU, prema anketama, sada identificiraju kao najveći problem, daleko veći od ekonomskih problema i nezaposlenosti.“ (2015:3). U ovom citatu se već povezuje imigracija i terorizam, a prisutne su čak četiri negativne ključne riječi u jednoj rečenici. Na sličan način novinar u intervjuu postavljenim pitanjem povezuje terorizam s izbjeglicama: „Aktualna događanja, terorizam, izbjeglice i širenje sukoba, čini se, osobito ističu važnost boljeg upoznavanja Mediterana?“ (Bošković, 2015:6).

Iako bi se moglo reći da je u navedenim primjerima indirektno sugerirano da su teroristi prisutni u aktualnom imigracijskom procesu, nailazili smo i na primjere u kojima se to tvrdi direktno - da bi neki od imigranata mogli biti teroristi. Navest ćemo dva primjera:

1. „Dodatnu paniku unosi pomoćnik zaječarskog gradonačelnika Milko Todorović, koji izjavljuje da postoji osnovana bojazan kako su među izbjeglicama ubačeni i teroristi ISIS-a, Islamske države.“ (Hedl, 2015:44),

2. „Ipak, napominje i kako treba biti veoma oprezan jer nikad se ne zna je li se u tu masu ljudi ubacio i netko od terorista koji ima nekakav sasvim drugačiji plan.“ (Bradarić, 2015:3).

Pridružimo li takvim primjerima i prilog u kojem se naglašava brutalnost Islamske države:

„Šeik Hassan Nasrallah upozorio je na opasnost od terorističke skupine ISIL koja ima za cilj ubijati sve koji ne razmišljaju kao oni...“ (Haidar Diab, 2015:13), jasno je da kombinacija takvih priloga djeluju zastršujuće za javnost te potiče diskriminaciju jer ima više priloga u kojima se piše da su teroristi jedni od imigranata te da će ubiti sve koji ne misle isto kao i oni.

Osim samih priloga, negativne ključne riječi koje upućuju na navedeno, nalazili smo i u samim naslovima članaka:

„Teroristi iz Sirije žele ući kao izbjeglice“ (Trkanjec, 2015:14),

„Azilanti su veći problem EU nego dugovi koje ima Grčka“ (Trkanjec, 2015:14-15).

Citati bez ključnih riječi koje smo naveli su samo dodatan primjer negativnog medijskog prikaza imigranata te da se može čitati „između redaka“. To su neke od dvosmislenosti u tumačenjima s kojima smo se susretali u istraživanju. Također, to dokazuju i primjeri koje smo naveli – prilozi puni negativnih riječi, a zapravo se piše pozitivno uzimajući u obzir cijeli članak; ili obrnut primjer. No u ovom istraživanju se nismo fokusirali na cijele priloge već na ključne riječi u njima kako bismo dokazali da mediji izvještavaju negativno o imigrantima te time poticali strah od terorizma i diskriminaciju imigranata. Naišli smo i na primjer u prilogu Večernjeg lista u kojem se to i potvrđuje:

Talijanska novinarka, koja je nedavno i u Hrvatskoj u izdanju Sandorfa objavila odličnu knjigu „Uspori islamizma“ koja govori o strukturi i namjerama tzv. Islamske države, drži da mnogi mediji rade upravo pravi marketing ISIL-u objavljujući videozapise i fotografije na kojima zapadnjak kleči, a iznad njega stoji maskirani, dominantni i do zuba naoružani terorist. Tako se zastrašuju ne samo zapadnjaci nego ta slika služi prije svega da se zaplaši stanovništvo unutar kalifata. (Karakas, 2015:4).

Iako je ovom izjavom autorica htjela naglasiti da mediji žele zaplašiti prvenstveno stanovništvo kalifata, potvrdila je da zastrašuju i sve ostale objavljujući priloge o terorizmu.

Bolji primjer nalazimo u Jutarnjem listu gdje Bolković piše detaljno prvo o pomoći imigrantima, zatim o predrasudama i strahu građana Europe te na kraju o tome da mediji radije izvještavaju o negativnim aspektima nego o pozitivnim:

...domaći im ljudi pokušavaju pomoći hraneći ih, nudeći im da se odmore i predahnu, a za aktiviste koji se po Njemačkoj samoorganiziraju prvi je zadatak odvesti te ljude do policije kako bi se obavila prva registracija. Policija, kažu mi, uvelike pomaže prevozeći već onemoćale do skloništa...

...Jasno da je riječ o predrasudama i strahu od različitog. I tu, po mišljenju mog sugovornika, nastupaju neonacisti: slikaju sliku stranca kao silovatelja, kradljivca, izvora svih zala, a ljudi, nemajući vlastitu predstavu i čvrst stav, prihvaćaju ponuđenu im...

...jasno da postoji par idiota koji nikako nisu prihvaćeni u Njemačkoj, ali će mediji glasnije izvještavati o njima nego o rukama koje pomažu. Tu mediji, tvrdi, imaju negativnu ulogu: onaj dio populacije koji nema jasno mišljenje, koji ne misli kritički, uslijed sve te pretjerane medijske pažnje moguće i pomisli: hm, pa možda imaju i pravo!?" (2015:10-11).

Prema navedenom, zaključujemo da se naša hipoteza pokazala točnom te da su Večernji i Jutarnji list više negativno izvještavali o imigrantima u Europi od 1. srpnja do 31. kolovoza 2015. godine čime su poticali strah od terorizma i samim time diskriminaciju imigranata.

6. Zaključak

Migracije i terorizam nisu novi pojmovi, jer oni postoje već godinama, no globalizacijom su postali sve učestaliji. Migracija se naravno spominje u većoj mjeri, a zbog nje je i teroristima olakšan prolazak u druge zemlje. Ta dva pojma povezana su samo zato što i teroristi migriraju, no migranti općenito ne bi smjeli biti povezani s teroristima. Zašto onda dolazi do toga? Kako je vidljivo iz objašnjenja u teorijskom dijelu našega rada u kojemu smo se oslanjali na razmišljanja i istraživanja više autora, mediji su kreatori javnog mnijenja i samim time imaju i utjecaj kako će javnost „vidjeti“, tj. doživjeti migrante. No, istina je da bi mediji trebali nepristrano i objektivno izvještavati, a ipak većinom to ne čine. Nekada namjerno, nekada slučajno, ali ono što je točno je da nam pružaju iskrivljenu sliku svijeta i nisu zrcalo društva. To je potvrdio i Baudrillard riječima: „Pojedinci dobivaju iz medija ono što doživljavaju kao stvarno znanje o stvarnom svijetu, no to je zapravo reproducirano znanje o posve simuliranom ili reproduciranom svijetu (prema: Hromadžić, 2014:26), kojega naziva hiper-realnim, tj. hiperrealnošću. No, i sama bi se javnost trebala educirati o medijima kako bi i svi korisnici medija postali medijski pismeni. Tada bi bile manje šanse da mediji mogu manipulirati njihovim stavovima i mišljenjem.

Aktualni imigracijski val hrvatski su mediji, točnije Večernji i Jutarnji list, prikazali negativno. Odnosno, imigrante su povezivali s teroristima što je posljedično povećalo strah javnosti od ljudi koji samo žele pronaći mirno mjesto za život gdje nema sukoba i ratova. Metodom analize sadržaja u ovom smo radu istraživanjem zaključili da se naša hipoteza pokazala točnom, te da su Večernji i Jutarnji list više negativno izvještavali o imigrantima u Europi od 1. srpnja do 31. kolovoza 2015. godine čime su poticali strah od terorizma i samim time diskriminaciju imigranata.

Osim medijske manipulacije javnošću, upozorili smo da se također treba pripaziti i terorističke propagande kroz medije. Teroristi koriste medije kao svoje oruđe privlačenja simpatizera i zastrašivanja javnosti. Vrlo često sami mediji toga nisu ni svjesni već su izmanipulirani. Najviše koriste internet kao svoju platformu preko koje privlače simpatizere i nove članove jer internet nitko ne kontrolira. Zato bi novinari mogli smanjiti njihovu manipulaciju kroz ostale medije tako da detaljno provjeravaju svoje izvore informacija, te da minimalno objavljuju o terorizmu i njihovim napadima; isključivo članke koji su bitni za javnost.

Upravo zbog navedenih razloga, osim brige o novinarskoj etici i profesionalnom ponašanju medija i novinara, važna je i medijska pismenost kako javnost ne bi bila

izmanipulirana. Mediji nisu bezopasni. Oni su naša svakidašnjica htjeli mi to ili ne. Preko njih učimo i dobivamo informacije koje inače ne bismo mogli saznati. Naše znanje o određenoj temi ili događajima je znanje koje nam mediji „serviraju“. Zato im se treba pristupati s dozom opreza, vodeći računa da oni često ne prikazuju stvarnost onakvom kakva ona jest, nego onakvom kakvom nam je žele prikazati. To vrijedi i za našu sliku o drugim ljudima – u slučaju našeg istraživanja našu sliku o imigrantima – koja je često različiti od one koju nam pružaju različiti mediji.

7. Popis literature

Knjige:

1. Alić, S. (2009.) *Mediji, od zavođenja do manipuliranja*, Zagreb: AGM.
2. Gudière, M. (2012.) *Novi teroristi*, Zagreb: Alfa.
3. Hosken, A. (2015.) *Carstvo straha: Islamska država – pogled iznutra*, Zagreb: Večernji list
4. Hromadžić, H. (2014.) *Medijska konstrukcija društvene zbilje: socijalno-ideološke implikacije produkcije medijskog spektakla*, Zagreb: AGM.
5. Kalinić, P. (2003.) *Teror i terorizam*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
6. Malović, S. (2007.) *Mediji i društvo*, Opatija: ICEJ; Zagreb: Sveučilišna knjižara.
7. Mesić, M. (2002.) *Međunarodne migracije : tokovi i teorije*, Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za sociologiju
8. Milardović, A. (ur.) (2014.) *Stranci pred vratima Europe*, Zagreb: Pan liber; Institut za europske i globalizacijske studije.
9. Napoleoni, L. (2015.) *Uspon islamizma*, Zagreb: Sandorf nakladništvo.
10. Said, E.W. (2003.) *Krivotvorenje islama: kako mediji i stručnjaci određuju način na koji vidimo ostatak svijeta*, Zagreb: V.B.Z.
11. Weiss, M. (2015.) *ISIS: u srcu vojske terora*, Zagreb: Buybook
12. Wertheimer-Baletić, A. (1999.), *Stanovništvo i razvoj*, Zagreb: Mate.

Članci:

1. Goldberger, G. (2014.) „Reprezentacija islama i muslimana u hrvatskim dnevnim novinama od 1990. do 2006“, *Sociologija i prostor*, sv. 198 (1): 91-109.
2. Jantol, T. (2011.) „Sistemska teorija masovnih medija“, *Politička misao*, sv. 48 (2): 143-158.
3. Jazić, A. (2010.) „Teroristička propaganda i uloga medija“
4. Jurišić, J., Šapit, M. (2005.) „Utjecaj terorizma na ulogu i djelovanje medija“, *Politička misao*, sv. 42 (4): 115-128.
5. Marić, S. (2012.), „Terorizam kao globalni problem“, *Medianali*, sv. 6 (11): 87-102.
6. Mesić, M. (2002.) „Globalizacija integracija“, *Migracijske i etničke teme*, sv. 18 (1): 7-22.
7. Oklobdžija, M. (1991.) „Imigranti i društvo useljenja (problematika društvenih interakcija)“, *Migracijske teme*, sv. 7 (3-4): 259-275.

8. Tatalović, S., Malnar, D. (2015.) „Sigurnosni aspekti izbjegličke krize“, *Političke analize*, sv. 6 (23):23-29.

Novine:

1. Bajruši, R. (2015.) „Zahtjevi nekih da primaju samo kršćane loša je ideja“, *Jutarnji list*, 28.08.2015., str. 4.
2. Bolković, R. (2015.) „Uz to što država izbjeglicama daje novac i smještaj, Nijemci i sami organiziraju pomoć“, *Jutarnji list*, 31.08.2015., str. 10-11.
3. Bošković, R. (2015.) „Hrvatski položaj u EU može ojačati tako što će biti veza s islamskim državama Mediterana“, *Jutarnji list*, 24.08.2015., str. 6.
4. Bradarić, B. (2015.) „Do EU mimo žice“, *Večernji list*, 17.08.2015., str. 3.
5. Fabrio, B. (2015.) „Invazija afričkih i arapskih izbjeglica na otok Lezbos“, *Jutarnji list*, 12.07.2015., str. 14.
6. Godeč, Ž. (2015.) „Crveni križ: O smještaju mora odlučiti Vlada, a mi smo spremni“, *Jutarnji list*, 20.08.2015., str. 2.
7. Haidar Diab, H. (2015.) „Cvrtila: Balkan neće nikad postati kalifat“, *Večernji list*, 16.07.2015., str. 16.
8. Haidar Diab, H. (2015.) „Džihadisti Islamske države karcinom su koji treba iskorijeniti“, *Večernji list*, 29.07.2015., str. 13.
9. Haidar Diab, H. (2015.) „Makedonija uhićuje pripadnike ISIL-a, priveden i imam“, *Večernji list*, 07.08.2015., str. 16.
10. Haidar Diab, H. (2015.) „Ni nakon godinu dana Amerika nije uspjela uništiti ISIL“, *Večernji list*, 11.08.2015., str. 9.
11. Haidar Diab, H. (2015.) „Tzv. Islamska država nema baš nikakvu vezu s islamom“, *Večernji list*, 24.07.2015., str. 19.
12. Handabaka, A. (2015.) „Dječak odgajan da mrzi“, *Jutarnji list*, 04.07.2015., str. 58.
13. Hedl, D. (2015.) „U Zaječaru izmislili invaziju izbjeglica“, *Jutarnji list*, 19.07.2015., str. 44.
14. Jergović, M. (2015.) „Uzalud Orbanu zid, izbjeglice s istoka lako prolaze kroz zidove“, *Jutarnji list*, 07.07.2015., str. 25.
15. Karakaš, B. (2015.) „Taoce za razmjenu uz otkupninu ISIL obično ne prikazuje na snimkama“, *Večernji list*, 10.08.2015., str. 4.
16. Krasnec, T. (2015.) „Čekajući smrt u Calaisu“, *Večernji list*, 02.08.2015., str. 15.

17. Laušić, F. (2015.) „Sloveniji 41 milijun eura za imigrante, Hrvatskoj još ništa“, *Jutarnji list*, 12.08.2015., str. 5.
18. Palokaj, A. (2015.) „Slovački zahtjev da primi samo kršćane šokirao Bruxelles“, *Jutarnji list*, 21.08.2015., str. 3.
19. Palokaj, A. (2015.) „Zbog terorizma i izbjegličkog vala EU sve bliže suspenziji ili čak ukidanju Schengena“, *Jutarnji list*, 25.08.2015., str.3.
20. Pavičić, D. (2015.) „Za islamske zemlje ISIL su teroristi“, *Večernji list*, 08.08.2015., str. 7.
21. Pavić, S. (2015.) „Autobomba u Sani ubila je 28 ljudi“, *Jutarnji list*, 01.07.2015., str. 21.
22. Trkanjec, Ž. (2015.) „Azilanti su veći problem EU nego dugovi koje ima Grčka“, *Jutarnji list*, 18.08.2015., str.14-15.
23. Trkanjec, Ž. (2015.) „Hrvatska mora ostati čvrsta u borbi protiv IS-a“, *Jutarnji list*, 13.08.2015., str. 3.
24. Trkanjec, Ž. (2015.) „Tajna uspjeha IS-a: Skupljenim bogatstvom stalno šire broj saveznika“, *Jutarnji list*, 14./15.08.2015., str. 7.
25. Trkanjec, Ž. (2015.) „Teroristi iz Sirije žele ući kao izbjeglice“, *Jutarnji list*, 18.08.2015., str. 14.

Novine korištene u svrhu istraživanja:

26. *Jutarnji list* (2015.), sv. 18 (6069-6128).
27. *Večernji list* (2015.), sv. 56 (18.479-18.538).